

Českokobratrská církev evangelická
Komise pro vikariát

PÍSEMNÁ PRÁCE VE VIKARIÁTU ČCE

Vypracoval: Mgr. Lukáš Pešout

PŘÍRUČKA PRO PŘÍPRAVU KE KONFIRMACI

Katechetický seminář
Vedoucí: Mgr. Jakub Keller

Vedoucí práce: Mgr. David Sedláček

Vikariát

2006/2007

Obsah:

Úvod.....	4
1. Priority konfirmační katecheze	5
1.1. Konfirmace jako vyznání?	5
1.2. Moderní didaktika a otázka hermeneutiky	6
1.2.1. Existenciálně-ontologický zájem	6
1.2.2. Kontejnerová metoda	8
2. Dotazník	10
2.1. Teologické východisko	10
2.2. Psychologické východisko	10
2.2.1. Exkurs: Otázka motivace	11
2.2.2. Cílová skupina: stádium identity	12
2.2.3. Meze dotazníku	13
2.3. Jednotlivé otázky	14
Otázka č.1: Otázka naděje	15
Otázka č.2: Desatero	15
Otázka č.3: Vzkříšení	17
Otázka č.4: Ježíš Kristus	17
Otázka č.5: Synkretismus	18
Otázka č.6: Eschatologie	19
Otázka č.7: Etika	19
Otázka č.8: Biblické citace	20
Vlastní názory respondentů	22
2.4. Závěr	24
3. Konfirmační příručka	26
3.1. Téma	26
3.2. Metodika	26
3.3. Poznámky a další nápady ke konfirmačnímu cvičení	27
Epištoly.....	29
Úvod	29
Křesťanské sbory	29
K zapamatování	30
Epištoly	30
📖 ✨	31
K zapamatování	31
📖 ✨	31
☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: Ryba je taky vyznání	32
Apoštol Pavel	33
📖 ✨	33
📖 ✨	34
K zapamatování:	35

Pavlovy epištoly	36
K zapamatování	37
📖	37
K zapamatování	37
💡	38
Další epištoly	40
Církev se bouří	40
Jménem Pavlovým	40
📖	40
💡	40
☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: rozpor mezi Filipskými a dvojčaty	41
K zapamatování	41
Jménem dalších	42
📖	42
☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: Epištoly jakubova a Židům jsou problematické	42
💡	43
K zapamatování	44
Závěr	45
Literatura	46
Přílohy	47
Znění dotazníku	47
Tabulka výsledků dotazníku	49
Příklad biblického testu pro konfirmandy a staršovstvo	50

Úvod

Tématem předkládané písemné práce je „příručka pro přípravu ke confirmaci“ a řadí ji tak do oblasti křesťanské katechetiky. Jejím cílem je stanovení priorit confirmační katecheze a jejich konkretizace zpracováním confirmační látky.

Cílem každé křesťanské katecheze by měla být probuzená touha po setkání se vzkříšeným Kristem. Prostředkem jí je zvěstování evangelia. Confirmační katecheze má však jedno specifikum; stojí na rozhraní dětského a dospělého věku katechumena. V tomto smyslu by měla být jednak probuzením zájmu o evangelium jako takové, dále přiznáním se k jeho zvěsti vědomým vyznáním a v neposlední řadě kultivací jeho obsahu pomocí předkládaných poznatků teologického rázu. Který z těchto úkolů by však měl být prioritou? Svůj názor se pokusím nastínit v první části své práce.

Pro stanovení adekvátní didaktické metody je důležité vycházet z psychologických specifík její cílové skupiny. Ve druhé části své práce se proto pokusím o zařazení katechumenů v rámci vývojové psychologie. Především mě ale bude zajímat, jaký je vztah katechumenů a confirmovaných ke křesťanské zvěsti, jaké jsou jejich znalosti dané problematiky. Informace mi v tomto směru poskytnou odpovědi na otázky, které jsem předložil dvěma rozdílným skupinám dospívající mládeže formou dotazníku.

Zjištěné výsledky, stejně jako vlastní stanovisko ke confirmační katechezi, se pak pokusím ve třetí části své práce promítnout do konkrétního zpracování témat z oblasti novozákonní epistolografie.

1. Priority konfirmační katecheze

1.1. Konfirmace jako vyznání?

Stojím-li před úkolem pokusit se vypracovat návrh některých témat pro konfirmační cvičení, stojím také zároveň před volbou prioritního cíle této specifické katecheze jako takové. Musím si zkrátka položit otázku, co považuji za důležitý výstup celého konfirmačního cvičení, co bych rád, aby si konfirmovaní odnesli do života.

Ač se s konfirmací pojí mnoho představ a očekávání, shoda panuje především v pochopení konfirmace jako veřejného přiznání se k svátosti křtu, který byl vykonán v raném dětství konfirmovaného. Konfirmace tedy pevně souvisí se křtem. A křest zase s vědomým veřejným vyznáním víry¹ v Krista.² Aby tedy církev neupadla do falešné praxe dvojího či vícenásobného křtu, přichází s konfirmací, s níž nabízí v dětství pokřtěnému možnost vědomě vyznat víru a přiznat se ke vlastnímu křtu; resp. přijmout pro sebe sliby, které ze křtu plynou. Toto vyznání je pak „ohlasem, nikoliv doplněním milosti přijaté ve křtu“,³ a úzce souvisí s dalším prvkem konfirmace, s *církevní výukou pokřtěných*. Ponechám-li stranou aspekty související se samotnou konfirmační slavností,⁴ je správné naplnění těchto dvou prvků zároveň cílem, který mě při konfirmační katechezi zajímá. Odmítnu-li pak akt konfirmace chápat jako prosté ukončení *církevní výuky pokřtěných*, nemohu ani v konfirmačním vyznání žádat jakési jednoznačné přijetí či úplné a definitivní pochopení. Vždyť, vedle „předsevzetí následovat Krista“, konfirmand svým vyznáním „osvědčuje“ také „vzdělání ve víře“.⁵ A tak jako z výše přijatého principu bude toto vzdělání vždy pouze součástí nikdy nekončícího procesu vzdělávání, tak i toto vyznání zůstane součástí nikdy nekončícího procesu vyznávání. Cílem konfirmačního cvičení tak zůstává především správný start tohoto procesu; vštípení základních směrůvek, které budou konfirmandům pomáhat ve správném promýšlení tradicí pevně zakotvených slov Apoštolského vyznání víry. Domnívám se proto, že hledaným cílem konfirmační katecheze není *uvědomělé* vyznání víry ve smyslu existenciálního ztotožnění se s

---

¹ To souvisí s tím, že základní podoba křtu svatého podle Písma je křtem dospělého. V tomto smyslu jej církev také po staletí praktikuje, a jelikož se prosadila praxe křtít již malé děti, úloha vědomého vyznání víry v Kristovu oběť, vzkříšení a seslání Ducha svatého, stejně jako závazek nového života v následování Ježíše Krista, přešly na kmotra či otce u (reformovaná a bratrská tradice). Nedílnou a platnou součástí křtu samozřejmě zůstávají přímluvy shromážděné křesťanské obce, která zahrnuje pokřtěného do svého společenství.

² Agenda ČCE I, str. 70

³ Agenda ČCE I, str. 99-100

⁴ Sem patří *prosby za dary Ducha svatého se vzkládáním rukou*, stejně jako v dnešní době problematizované, „povolení účasti na církevním úkonu“, tedy *pozvání ke stolu Páně*. Agenda ČCE I, str. 100-101

⁵ Agenda ČCE I, str. 99

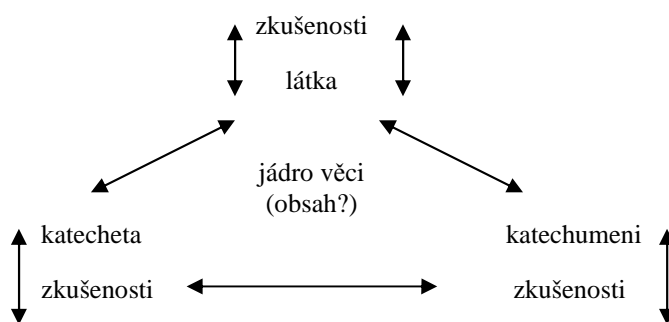
určitými formulacemi. Hledaným cílem je spíše znalost těchto formulací a vědomí, že jsou nějakým způsobem závazné.

1.2. Moderní didaktika a otázka hermeneutiky

Stane-li se primárním cílem confirmace určité penzum znalostí, neděje se tak v rozporu s moderními didaktickými metodami? Vždyť podstatou se tu zdá být jakési hromadění vědomostí, které musí být uloženy do hlav žáků, kdykoli připravených vyvolat je k novému užití. Tuto metodu nazval např. Paolo Freire příznačně *metodou kontejneru*⁶ a její hermeneutickou metodou je tzv. model *OD-K*, kdy „látka putuje OD toho, kdo zná více, K tomu, kdo zná méně“.⁷ Soudobá pedagogika se pak snaží podobné didaktice vyvarovat. Zjednodušeně řečeno se dá říci, že nový trend upřednostňuje zaujetí probíranou látkou před její obsahovou znalostí. V křesťanské didaktice reprezentuje tento nový přístup např. Evert Jonker či Ingo Baldermann, jejichž metodika popsána v knihách *Aby se slovo dostalo ke slovu* a *Úvod do biblické didaktiky* mi nyní poslouží k prezentaci vlastního pohledu na tuto problematiku.

1.2.1. Existenciálně-ontologický zájem

Baldermannovým a Jonkerovým cílem je především probudit zájem o biblickou tematiku; najít existenciálně-ontologické styčné body mezi biblickým textem a situací jeho mladých čtenářů. Autoři si všímají, že stejně jako jsou výpovědi biblických svědků v první řadě výpověďmi existenciálními, stejně tak nemůže být *naděje* Boží milosti pouze učena, ale především osobně přijímána, jak znázorňuje didaktický trojúhelník:⁸

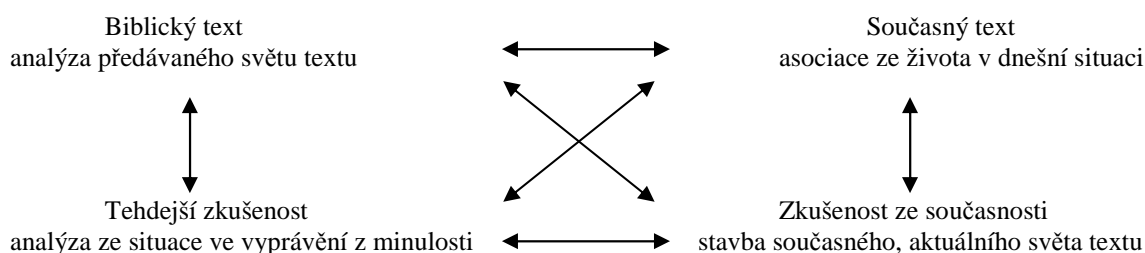

⁶ Baldermann, Ingo: *Úvod do biblické didaktiky*, např. str. 5

⁷ Jonker, Evert : *Aby se slovo dostalo ke slovu*, str. 8

⁸ Jonker, Evert : *Aby se slovo dostalo ke slovu*, str. 9

Aby k osobnímu přijetí naděje došlo, potřebuje ovšem např. Ingo Baldermann často nastolit otázku beznaděje.⁹ Soudí, že biblické výpovědi víry promlouvají „pouze tehdy, když člověk ví něco o strachu,¹⁰ vnímá násilí kolem sebe a cítí se být ohrožen nesmyslností všeho“.¹¹ Všimá si sice, že prismatem doby je úmyslné zatemňování znepokojujících skutečností a vyžadování optimismu¹², je ovšem otázkou, zda bere tento trend doby vážně. Skutečně je dnes možné vystavit děti nářku žalmisty s tím, že jej samy ztotožní s pocitem vlastního existenciálního ohrožení? Mají dnes děti, případně konfirmandi, takové pocity? A mají potřebu transcendentně orientované naděje? Na základě své krátké praxe mám jisté pochybnosti. Připadá mi, že jejich naděje jsou spíše orientovány materiální společností (vlastnictví, kariéra). Existenciální apel je pak spíše apelem na jejich fantazii a schopnost abstrakce.¹³ To ostatně potvrzuje i E. Jonker, který odmítá pojem *zkušenost* chápat pouze jako cosi subjektivního či emotivního. Zkušenost je mu stejně tak zažitou zkušeností jako momentálním prožitkem.¹⁴ Ten pak je vyvoláván aktualizací probírané látky či textu, jak dokazuje nastíněný hermeneutický čtyřúhelník:¹⁵

⁹ Souhlasím, že ztotožnění na principu tíživé osobní situace zůstává nosným např. pro starozákonní profétii či žalмовé modlitby a výklad podobných témat musí začínat právě zde. Není totiž prakticky jiné cesty jejich uchopení, nelze jinak překonat propast času mezi textem a námi. Při výkladu kérygmatu vzkříšení bych však již byl opatrnější. Zdá se mi, jakoby pro setkání se vzkříšeným Pánem bylo Baldermannovi nutnou podmínku stanout tváří v tvář smrti a bezmoci (str.181). Důraz na prožitek opuštěnosti učedníků po Kristově ukřižování (např. str. 202,212; Prázdný hrob, Zjevení v Jeruzalémě) či pocity slepých a chromých (str. 190-196); zážitky těch, kteří potkali Krista v nejvyšší beznaději a smrtelném strachu (např. str. 211; Ježíš kráčí po moři) mohou být ale kontraproduktivní, obzvláště chybí-li u konfirmandů podobná zkušenost. Utrpení přece není nutnou podmínkou setkání s Ježíšem. Přítomnost vzkříšeného Pána lze přece konstatovat také jako fakt zaštitěný autoritou jeho vzkříšení a reálnou existencí církve v tomto čase.

¹⁰ Snad proto jsou jeho hlavní doménou Žalmy. Za vše mluví název jeho nejpopulárnější knihy *Kdo slyší můj nářek?* jejíž podtitul zní *Děti objevují samy sebe v Žalmech*.

¹¹ Baldermann, Ingo: Úvod do biblické didaktiky, str. 18

¹² Baldermann, Ingo: Úvod do biblické didaktiky, str. 18

¹³ Sám Baldermann také pracuje především s těmito jejich mentálními dovednostmi, a dává-li příklad jejich vlastní zkušenosti existenciálního ohrožení, vrací se ponejvíce do dob studené války - Baldermann, Ingo: Úvod do biblické didaktiky, např. str. 24

¹⁴ Jonker, Evert : Aby se slovo dostalo ke slovu, str. 10

¹⁵ Jonker, Evert : Aby se slovo dostalo ke slovu, str. 13,16

Kde chybí existenciálně-ontologické otázky, tam z náboženství často nezbyvá nic než vnější forma, která je udržována pouze úctou k tradici. Takové náboženství neplní svou psychoterapeutickou funkci a působí patogenně.¹⁶ Hledáme-li křesťansky plnohodnotné vyjádření u mladé populace, nemůžeme pominout existenciální otázky, které si při formování vlastní identity pokládá a které vedou ke spirituální dimenzi života. Vždyť „zápas o identitu nemusí také vůbec proběhnout. Konzumní mentalita spolu s pragmatickým odklonem od náboženství dospívajícího přímo svádí, aby hladce a bezbolestně vklouzl do falešné dospělosti pouhým povrchním napodobením rodičů nebo vzorů, jichž jsou plné mediální kanály“.¹⁷ Nakolik si ale dnešní dospívající generace existenciální otázky připouští sama, a nakolik je třeba vynakládat úsilí po jejich vyslovení? A nejde toto úsilí o aktualizaci na vrub obsahové hloubky probírané látky?

1.2.2. Kontejnerová metoda

Ve svém boji proti *kontejnerové metodě* hromadění suchých faktů jde však profesor náboženské pedagogiky I. Baldermann ještě dále, když konstatuje, že „kde jde o naději, je nebezpečné přenechávat pole odborníkům“.¹⁸ V práci s Biblií měly by děti činit „zkušenosti, které jim dávají šanci ujistit se vlastní nadějí“.¹⁹ Sleduje přitom takovou didaktiku, která by dětem dovolila „samostatně vidět, zakoušet a chápat“.²⁰ „Cílem je mu *dospělost* na bázi vlastního samostatného vnímání; samostatnost úsudku a možnost sebekritického ujištění činí člověka odolným proti většinovému, vládnoucímu trendu.“²¹ Kde se však bere jistota, že takové samostatné zakoušení a chápání jde správným směrem? Co dává onomu vlastnímu ujištění prvek sebekritičnosti? Vždyť člověk se zde stává sám sobě autoritou. Nejde přece jen o docílení zkušenosti, probuzení zájmu, ale také o jeho vedení a korekci pomocí správných poznatků. Biblický text není sám o sobě korektivem²² a katecheta, je-li v tomto smyslu autoritou, nebude vždy nablízku. Prosté odmítnutí *kontejnerové metody* ve prospěch samostatného vnímání může ve svém důsledku vést nejen k odolnosti vůči většinovému

---

¹⁶ Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 228

¹⁷ Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 291

¹⁸ Baldermann, Ingo: Úvod do biblické didaktiky, str. 7

¹⁹ tamtéž

²⁰ Baldermann, Ingo: Úvod do biblické didaktiky, str. 19

²¹ tamtéž

²² Text sám je produktem zkušenosti biblického svědka, jak zdůrazňují sami E.Jonker i I.Baldermann. Sitz im leben, byť v konfrontačním dialogu s ostatními částmi Písma, není konfrontováno např. s církevní tradicí či dějinnou zkušeností. Příkladem mohou být novozákonní antisemitismy.

trendu, ale i k odolnosti vůči čemukoli, s čím se ten který jedinec prostě odmítne ztotožnit. „O čem nic neví, neboť to dostatečně neprožije.“

Dalším příkladem mohou být protesty nejrůznějších mladých zájmových skupin, které se snaží poukázat na problémy třetího světa, ekologie či mezilidských vztahů. Z vědomí jimi položených otázek často vzniká jistá úzkost či dokonce pocit blížící se katastrofy.²³ Samy zájmové skupiny, či duchovní proudy, pak nabízejí nejen odpovědi, účinnou útěchu a novou naději, ale také vedou k odpovědnosti; přitom často odkazují k transcendentní oblasti. Jimi reflektované existenciální otázky jsou jistě správné, vždyť rezignace na podobné otázky vede ponejprv k hledání individuálního štěstí v konzumním způsobu života. A je zajisté žádoucí ukázat, že křesťanství se svými biblickými výpověďmi si klade otázky stejného charakteru, že není mrtvým svědectvím, že probouzí stejný zájem. Ale co dál? Křesťanská katechetika by zde neměla rezignovat na obsah své zvěsti; svým přístupem se v proudu existenciálních hnutí charakterizovat a vymezit. Nenabízet „pouze“ další existenciální zážitek.

Z nejistoty a vlažnosti mladých lidí ke křesťanskému učení bývá obviňována např. vědecká kritika Bible, či historická diskreditace církve. Ale není spíše na vině docela obyčejná teologická neznalost základních křesťanských výpovědí? Myslím, že právě konfirmační katechetika by neměla pouze probouzet zájem, ale učit faktickým teologickým (dogmatickým) znalostem²⁴. A to i takovým, jejichž prožitek je problematický, jejichž přijetí je nesnadné, o něž není zájem. Jenom tak se mohou stát později vodítkem.

Je-li konfirmace uvědomělým vyznáním, pak je zároveň startem nekončícího procesu vyznávání, prvním vyznáním v řadě mnoha dalších. Moderní pedagogický záměr, který jsem představil na příkladu I. Baldermanna a E. Jonkera, vede bezpochyby k uvědomělému vyznání²⁵. Ale je případné vyznání formováno křesťanskou věroukou? Jaká je její znalost? A nakolik je otázka po transcendentnu mezi mladými lidmi vůbec aktuální? To jsem se rozhodl zjistit formou dotazníku.

---

²³ Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 19

²⁴ S něčím, co znám, mohu nesouhlasit, ale nemohu souhlasit s něčím, co neznám.

²⁵ Vyznání existenciálního zájmu, otázka po transcendentnu, Remešova primární motivace (viz dále).

2. Dotazník

2.1. Teologické východisko

Žádný člověk není ve své podstatě nenáboženský.²⁶ A ač byla religiozita v západním světě vytěsňena z oblasti kolektivního vědomí, je stále přítomna v oblasti nevědomí, je bytostnou konstantou člověka.²⁷ Jsou to např. již zmiňované problémy třetího světa, ekologie nebo mezilidských vztahů, které probouzejí religiozitu k životu. Otázkou, na kterou mi má dotazník pomoci odpovědět, je míra znalosti základních křesťanských (biblických) výpovědí, které by mohly být autoritou v dalším duchovním zrání. Dotazník je pokusem na malém vzorku dospívající populace „nahlédnout“, nakolik jsou jí některé křesťanské „pravdy“ známé a v posledku také blízké.

Z podvědomé religiozity těží dnes nejrůznější zájmové a duchovní proudy, které tu více, tu méně, odkazují k transcendentní oblasti.²⁸ Dotazník předkládá respondentům výpovědi elementárně křesťanské vedle výpovědí jiných duchovních nauk a výpovědí křesťanství odmítajících. Je tedy zároveň jistou otázkou po formě religiozity a zároveň otázkou po míře dnešního náboženského synkretismu.

2.2. Psychologické východisko

Psychologický pohled na člověka se s theologickým může v mnoha směrech shodovat a doplňovat.²⁹ Často je jim společná touha překročit stín biologické danosti a postihnout aspekty, které člověka takřikajíc vyčleňují z ostatního „stvoření“ (ať už v kolektivní či individuální rovině). V psychologické terminologii tak dnes např. hovoříme o sekundárně-autonomní motivaci,³⁰ která vede člověka k přesažení přítomného stavu a k touze dosáhnout nadosobních cílů. V tomto smyslu jsou i ryze náboženské potřeby (Boží láska, spasení, osvícení atd.) autonomními cíli, které člověka určují a mohou pro něj mít nedozírnou hodnotu. Podstatná je přítom motivace vedoucí k těmto cílům (viz exkurs).

---

²⁶ M.Eliade říká v podobném duchu, že k úplné ztrátě religiozity dospívají i dnes jen výjimeční jedinci. Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 23

²⁷ Slovy C.G.Junga; k Jungovi Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 201-243

²⁸ Ve své podstatě tak mají všechny jistý kryptonáboženský charakter (např. v etické oblasti zakotvením svých požadavků). Charakteristický bývá především určitý kultický aspekt. Tak můžeme u „zeleně“ smýšlejících pozorovat uctívání Země, či u fotbalových fandů hráčské idoly. Paradoxně mezi ně patří i ty proudy, které mají některé ryze kultické aspekty, ale jejich ontologická vazba je nečitelná (Chrám-supermarket atd.)

²⁹ Filosoficky a metodologicky počítá psychologická hermeneutika současnosti nejen s empirickým zkoumáním, ale také s jedinečnou subjektivitou lidského individua. Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 90

³⁰ K teorii motivace Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 109-119

2.2.1. Exkurs: Otázka motivace

Do probírané problematiky patří nedílně otázka po základním vztahu mezi náboženstvím a lidskou psychikou. Psycholog Prokop Remeš připomíná skutečnost, že náboženství nejen formuje člověka a určuje jeho chování, ale také sytí potřeby, které jsou člověku předem dány. Každý člověk si tak volí to náboženství, které z těch či oněch důvodů nejlépe vyhovuje jeho předem daným dispozicím.³¹

Primární motivací při této volbě (či spíše k této volbě vůbec) je pak motivace **transcendentní**, pro kterou neexistuje ne-náboženská alternativa a která je výrazem existenciální a intelektuální citlivosti člověka. Základem jsou především již nastíněné existenciálně-ontologické otázky po smyslu lidského života, podstatě morálních hodnot³² a konečnosti lidského života.³³

Sekundární motivací jsou pak základní potřeby toho kterého člověka, které často specifikují příklon ke zcela určité formě „náboženství“. Tyto potřeby se dají stručně shrnout pod 3 základní pojmy: **láska, svoboda a moc**. Každý z nich koresponduje s určitým náboženským systémem: *nabídka lásky* je proklamací křesťanství, *s principem svobody* se setkáváme především u náboženských systémů Indie (hinduismus, buddhismus) a *s pocitem moci (a prosperity)* operují například nejrůznější léčitelé, astrologové, na mimozemšťany orientovaní Vesmírní lidé, hnutí New Age, svědkové Jehovovi a militantní Islám.

Podle preferované potřeby můžeme vystopovat i určité lidské osobnostní vzorce; tak např. v západní společnosti velkou měrou zastoupená hodnota „lásky“ je spojena s tendencí pomáhat³⁴ a podřizovat se druhým, převažující emocí je pak často úzkost a pocit viny.

Potřeba „svobody“ vyjadřující odstup od světa³⁵ plného strastí je zase blízká nejen filosofujícím intelektuálům, ale též protestním subkulturám, drogově závislým, počítačovým nadšencům či konzumním materialistům. Společným jmenovatelem těchto životních postojů

---

³¹ Následující schéma je poněkud zjednodušující a „škatulkující“. V otázce vztahu religiozity a psychologie se ale jedná o shrnující stanovisko, důležité v kontextu otázek mého dotazníku. Nalézt lze v: Remeš, Prokop: Řekni mi, jaké náboženství volíš, str. 54-62

³² Danost dobra a zla, která není empiricky vyargumentovatelná, vede k předpokladu vyššího Zákonodárce. P.Remeš zde vychází vlastně z kantovského předpokladu mravního zákona apriori.

³³ Soudím, že v souvislosti s odsunem utrpení a smrti do nemocnic a ústavů, je dnes toto hledisko vytlačeno až na samu periferii lidského nevědomí.

³⁴ Podle P.Remeše je svět v křesťanství vnímán jako přitažlivé místo k přebývání. Otázka je, zda tento postoj současná mladá generace v křesťanství nalézá. Nutno přiznat, že mnoho křesťanských theologů v minulosti zaujalo (a i dnes zaujímá) ke světu postoj negativní (shrnuje např. kniha H.P.Santmire: The travail of nature).

³⁵ Zajímavé je, podotýká Remeš, že mnoho „křesťanských hinduistů“ přísahá na reinkarnaci v rámci určité naděje a touhy po následných životech na této Zemi; tedy v logickém rozporu s hinduismem samým.

je deprese, pocit nesmyslnosti mezilidských vztahů,³⁶ nezájem, soustředění na vnitřní život bez bolesti a sváru.

Nakonec neopomeňme zmínit vábení „*moci a prosperity*“, jejichž upřednostnění bývá často provázeno narcismem, pocitem nadřazenosti, hněvem a arogancí. Jmenované charakteristiky jsou pak vlastní především některým pop-kulturním, politickým a ekonomickým celebritám, náboženským sektám a vyznavačům nejružnějších politicko-mesiášských ideologií (komunismus, fašismus...³⁷).

Terciární motivací při volbě náboženství je **touha po společenství**, která vypovídá o míře prožitku osamocení a ztracenosti člověka ve světě a která vychází ze sociální potřeby člověka.³⁸

Která z představených motivací dnes u mladých lidí převládá? Na základě předložených odpovědí respondentů se dá i do této oblasti letmo nahlédnout, o což se pokusím.

2.2.2. Cílová skupina: Stádium identity

Ve svém dotazníku srovnávám dvě skupiny respondentů, v obou případech maturitní ročníky. První cílovou skupinu tvoří žáci obecného gymnázia, u kterých v souhrnu předpokládám nízkou znalost křesťanských výpovědí a obecně odmítavé stanovisko. Tento předpoklad vychází jednak z charakteru necírkevního vzdělávání, a také z toho, že reprezentují vzorek dnešní společnosti, která se neprofiluje jako majoritně křesťanská.

Druhou skupinu respondentů tvoří žáci Evangelické akademie, tedy školy, jejímž zřizovatelem je církev a jejíž zaměření vychází z ideálu křesťanské pomoci bližnímu. Absolventi této školy často prošli křesťanskou (konfirmační) katechezí, nebo jí ve škole procházejí; jejich uplatnění se navíc předpokládá v sociální sféře. Měli by proto mít ke křesťanské spiritualitě pozitivní vztah a znalost dotazované oblasti by u nich měla být vyšší.

---

³⁶ Pouze asketičtí světcí těchto náboženských směrů se zříkají vědomě nirvány, ale ne kvůli světu, ale aby byli pomocí jiným k „vyvanutí“.

³⁷ Logické je, že právě zde dochází „svět“ největšího ocenění. Prosperita a moc jej potřebují ke své demonstraci.

³⁸ Obtížně se ovšem odlišuje od motivace sekundární, navzájem se prolínají. V ideálním případě volí člověk skupinu dle přitažlivosti skupinových hodnot (potřeb), ale zároveň je společenstvím určován a jisté hodnoty přijímá. Je nutno dodat, že tato terciární potřeba se může uplatnit zcela profánně (zájmovém sdružení) bez přijetí hodnotových žebříčků či určité „religiozity“. To může být riziko preferované účasti na vedlejších sborových aktivitách.

Za cílovou skupinu dotazníku jsem zvolil mladé lidi v období postpubescence, jejichž vývojové stádium bývá též označováno jako tzv. *Stádium identity*.³⁹ To souvisí se snahou o nalezení či vytvoření vlastní identity. Tato snaha je právě před 20tým rokem věku v nejaktivnější fázi. Zjednodušeně lze říci, že identita znamená zažitou odpověď na několik nejosobnějších a nejbytošnějších otázek: Kdo opravdu jsem? Jaký jsem? Kam patřím? V co opravdu, autenticky věřím? Jaký je smysl mého života?...⁴⁰ Je tedy nasnadě, proč mě právě tato skupina zajímá. Prožitek chaosu, který provází oproštění se od dětství, je jistě spojen s položením základních ontologických otázek; a ty zas mohou být stimulem pro přijetí, či alespoň kladné hodnocení, křesťanských myšlenek, pakliže se s nimi respondenti setkali v rámci křesťanské katecheze.

2.2.3. Meze dotazníku

Vždy je nutno mít v patrnosti, že stádium identity je právě stádiem hledání. Je stádiem, kdy kladené otázky bývají často uspokojovány absolutním řešením.⁴¹ Je věkem ideologie; hledáním takového obrazu světa, který by umožňoval vytyčit jasný směr další cesty.⁴² Mladý člověk, který se noří do hloubek pod povrchem pozorovatelných jevů, nemá sice ještě zcela znalosti vědeckých metod poznání, má však víru ve vlastní rozum a odvahu k rozhodování o nejtěžších otázkách, aniž si je vědom tohoto rozporu. Pro nedostatek empirie tyto otázky neřeší dialekticky, ale racionalisticky a spekulativně. Je mu též vlastní odpor k dogmatickému přejímání určitého poznání a touha po osvobození z úzkých rodinných názorů. Probuzená mysl je protidogmatická, ale její sebedůvěra je tak velká, že se pokládá za neomylnou ve zvláštním autodogmatismu.⁴³

Vyslovil jsem obavu, zda existenciální metoda nevede do pozice vyhraněného individualismu, který by mohl být příčinou odmítavého stanoviska ke křesťanské dogmatice. Z právě řečeného vysvítá, že dotazník nemůže tuto obavu zcela potvrdit, ani vyvrátit, neboť mladý člověk se prostě nachází ve vývojovém stádiu ryze individuálním. Teprve budoucnost ukáže, nakolik jsou tyto jedinci mírou sami sobě.

---

³⁹ Eriksonova stupnice osmi vývojových stádií viz Říčan, Pavel: *Psychologie náboženství*, str. 290-294

⁴⁰ Říčan, Pavel: *Psychologie náboženství*, str. 291

⁴¹ Příhoda, Václav: *Ontogeneze lidské psychiky II*, str. 86

⁴² Ideologická ritualizace stadia identity se pak projevuje tím, že různé skupiny spontánně vytvářejí programové prohlášení, jež pro ně mají charakter závazné pravdy, pro kterou je třeba se existenciálně nasadit. Říčan, Pavel: *Psychologie náboženství*, str. 292

⁴³ Příhoda, Václav: *Ontogeneze lidské psychiky II*, str. 85-86

Při představení cílové skupiny je třeba vzít v potaz ještě jedno hledisko. Zatím jsem stručně nastínil charakteristiku jedince v rámci jeho vývojového stádia. Do charakteru cílové skupiny respondentů však promlouvá ještě stav společnosti, ve které se daný adolescent nachází. Kultura, vliv sdělovacích prostředků, hodnotové žebříčky společnosti... to všechno jsou aspekty, které hledání vlastní identity směřují. A ačkoliv člověk v tomto věku zaujímá vůči názorům vlastní rodiny většinou negativní stanoviska, společnost jako celek jej samozřejmě zákonitě musí ovlivňovat. V tomto směru je nanejvýš paradoxní, že západní společnosti dominuje vyhraněný individualismus. Na jednu stranu tak mladé lidi západní společnosti charakterizuje hledání identity tak říkajíc „na vlastní pěst“,⁴⁴ na druhou stranu je toto hledání reklamní masáží nevědomky směřováno k identifikaci s celebritami nejpopvrchnějšího rázu. Relativizace postmoderní doby vede sice dospívající ke kritickému myšlení a odporu vůči autoritám, zároveň jim tak ale přestává poskytovat důvěryhodné osobní vzory a duchovní vůdce. Následkem může být určitá psychospirituální krize⁴⁵ a silná touha po mystickém zážitku, které je vystavují riziku manipulace a vymývání mozku (brainwashing).

V tomto směru se ukazuje, že je nanejvýš zajímavé, nakolik jsou křesťanské „pravdy“ mladým lidem autoritou vedle pravd jiných. Na druhou stranu negativní zjištění nemusí pro jejich budoucí autoritativnost nic zásadního znamenat. Podstatná však stále zůstává faktická znalost a teologická orientace, které mohou do budoucna pomoci k jejich zhodnocení.

2.3. Jednotlivé otázky

Na vyplnění dotazníku měli respondenti libovolné množství času v rámci vyučovací hodiny. Dotazník je pak formulován v podobě testu s více možnostmi odpovědí (kromě otázky č.7); žáci měli odpovídat zaškrtnutím jedné varianty (kromě otázky č.8). V poslední otázce dostali také možnost k samostatnému vyjádření. Shrnující tabulka výsledků je přiložena na konci mé práce. Přesná podoba dotazníku taktéž viz příloha.

---

⁴⁴ Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 291-294

⁴⁵ Říčan, Pavel: Psychologie náboženství, str. 294

Otázka č. 1: Otázka naděje

1. V čem je podle tebe hlavní přínos křesťanství; proč je důležité jej rámcově znát?

- a) Křesťanské náboženství poskytlo širokou základnu pro rozvoj evropského umění a literatury. Znalost křesťanské symboliky a biblických příběhů je podstatná pro správné pochopení evropského umění.
- b) Křesťanské etické důrazy vedou k dobrému soužití mezi lidmi a k harmonickému sociálnímu státu.
- c) Víra v Boha chrání člověka před zoufalstvím ze zla, které na Zemi páchá, a dává naději v záchranu.
- d) Křesťanství je překonaná věc.

Na obou školách ocenilo kolem 60% dotázaných historicko-kulturní význam křesťanství (odpověď a)⁴⁶. Obecně tak zvítězilo stanovisko, které se nevymezovalo vůči křesťanství negativně. Pod vlivem primární motivace existenciálního charakteru (viz shrnující charakteristika P.Remeše) se ke křesťanství přiklonilo více respondentů EA; odpověď za c) a za d) zde totiž zatrhlo dvakrát (odpověď za c) dokonce čtyřikrát) více dotázaných než na gymnáziu.⁴⁶ Samotní gymnazisté sice nezaujali osobně vstřícné stanovisko⁴⁷ ke křesťanské religiozitě, nepřiklonili se však ani k jejímu odsouzení. Odpověď d) zaškrtili pouze 2 jedinci na gymnáziu.

Otázka č. 2: Desatero

2. Biblické Desatero jako soubor příkazů k dobrému soužití mezi lidmi a ke správnému vztahu k Bohu:

- a) je stále v platnosti, všichni lidé by jej měli i nadále dodržovat
- b) jeho část, týkající se vztahů mezi lidmi, má i nadále pro všechny platnost jako určitý etický kodex; ostatní je nepodstatné
- c) jeho platnost je omezena pouze na lidi, kteří se hlásí k židovství či křesťanství
- d) je věcí překonanou a nepotřebnou pro kohokoliv
- e) je ve své podstatě obsaženo ve svědomí každého člověka

---

⁴⁶ započítáme-li kombinační varianty

⁴⁷ pomineme-li určitý transcendentní charakter umění, neboť ze spirituality vychází spíše než k ní vede

Většina respondentů (kolem 60%) obou skupin chápe Desatera jako jinou formu vnitřních etických zásad vlastních každému člověku ve svědomí (varianta e). Etika Desatera je tak chápána jako něco přirozeně lidského. Dalo by se také říci, že vyšší snahu po odsunutí Desatera do čistě sakrální oblasti (varianta c) má tradičně gymnázium – 2 jedinci oproti jednomu na EA. Tento výsledek podírají ještě gymnazisty zvolené kombinace⁴⁸ odpovědí, při jejichž započtení se gymnaziální podíl na odpovědi c) ustálí na necelých 20%. Několik postřehů:

- 1) Etika Desatera je dle respondentů obsažena ve svědomí člověka a za překonanou (varianta d) ji nepovažuje nikdo.
- 2) Zajímavé je nízké procento odpovědi b);⁴⁹ pouze jeden posluchač GY ji zvolil v rámci kombinační odpovědi b) + e). Ta však celkem dobře vystihuje přínos etiky Desatera desakralizované společnosti dneška. Na EA vytvořili tuto kombinaci 2 jedinci; dvakrát se zde také objevila obsahově podobná kombinace a) + e).
- 3) Zde se dostávám též k nezájmu o variantu a),⁵⁰ který zřejmě souvisí s antidogmatickým postojem mladé generace. I samotné vysoké procento odpovědi e) by se dalo chápat jako výraz odporu k etice „příkazu“, který je dán vnější autoritou.
- 4) Vytváření kombinovaných odpovědí ukazuje na špatnou formulaci nabízených variant. Byť to nebylo mým záměrem, objevila se na obou školách skupina respondentů, která se odmítla jednoduše ztotožnit pouze s jednou z předložených možností (EA 33% GY 12%).
- 5) Vzhledem k tomu, že problematiku Desatera přesunula většina respondentů bez obtíží do oblasti individuálního svědomí, nabízí se otázka, nakolik je jim znění Desatera známé. Nebo si dotázaní skutečně myslí, že v oblasti svědomí je přirozeně zakotven i odpor k idolatrii či svěcení neděle? V této souvislosti to potvrzuje nízké procento odpovědi b), přednost byla dávana odpovědi e).

---

⁴⁸ Zvolená dvojkombinace b)+c) si obsahově vysloveně odporuje. To vypovídá buď o nejasném stanovisku odpovídajícího nebo o špatné formulaci otázky. Mohl bych se domnívat, že tato varianta předpokládá etickou závaznost mezilidských požadavků Desatera pro celou společnost, Desatero v celku pak považuje správně za závazné pouze pro věřící. Tato kombinační varianta by byla velice přesná, nebyla však v tomto znění respondentům nabídnuta.

⁴⁹ Předpokládal jsem vysokou frekvenci odpovědi b). V obou skupinách se však objevila pouze v rámci kombinačních odpovědí. Její frekvence byla vyšší u žáků EA, což může souviset s větší znalostí jeho znění (viz dále) // Nápad: Možná lze soudit na určitou relativizaci úlohy svědomí v dnešní společnosti. Jakoby dozorčí úloha soudů a parlamentního právního řádu byla primární zárukou stavu společnosti a přínos svědomí byl v této věci odsunut až na druhou kolej. V tomto kontextu by to potvrzovalo i pozoruhodně nízké procento odpovědi b) u první otázky. Je ale nutno dodat, že pro podobné vyvozování nebyly otázky ani možnosti odpovědi správně vytvořeny, což ukazuje vytváření jejich kombinací. Navíc, v kontextu pátého hodnotícího bodu (viz výše), může být nízká frekvence odpovědi b) způsobena docela obyčejnou neznalostí Desatera.

⁵⁰ která se také objevila pouze v rámci kombinace odpovědí (EA 20%, GY 6%)

Otázka č. 3: Vzkříšení

3. Ježíš Kristus vstal z mrtvých:

- a) jako důkaz, že Bůh má vládu i nad smrtí
- b) protože dokázal žít příkladným životem bez hříchu a plnit Boží přikázání
- c) protože nebyl úplně mrtvý; jedná se o vědecky vysvětlitelný případ
- d) nevstal z mrtvých; zpráva o zmrtvýchvstání je pouhým mýtem

Třetí otázka je christologická a bez oklik míří k samému středu křesťanské víry. Opět se zde projevuje zřetelnější rozdíl mezi oběma skupinami respondentů. Typicky křesťanský postoj se projevil u 73% žáků EA, kteří odpověděli a), oproti gymnaziálním 35%.⁵¹ Je otázkou, nakolik je menší zájem gymnazistů způsoben obecným nezájmem mladé generace o problematiku smrti. Existenciální otázka konečnosti lidského života je dnes kladena především v prostředí, kde se člověk s lidským utrpením a smrtí setkává. Blízká by měla být jednak zástupcům pomáhajících profesí, mezi něž můžeme žáky EA zařadit, jednak křesťanům, mezi které lze žáky EA také počítat. Snad tedy u nich vyšší procento odpovědi a) ukazuje právě k primárně-existenciální motivaci.

Zajímavé je ale i číslo vyjadřující přímý nesouhlas s termínem transcendentní povahy. 20% odpovědí zahrnujících variantu c) či d) u žáků EA ve srovnání s 29% GY vypovídá o podobném zastoupení negativního stanoviska v obou táborech. U posluchačů gymnázia byla nakonec nejvíce zastoupena varianta b), která sice vypovídá o určitém vstřícném postoji těchto respondentů (zmrtvýchvstání nebylo primárně odmítnuto), ale také o jejich povrchní znalosti křesťanské zvěsti.

Otázka č. 4: Ježíš Kristus

4. Ježíš Kristus byl:

- a) jeden z mnoha „svatých“ mužů světových náboženství
- b) pouze člověk, historická postava
- c) Bůh, který sestoupil na zem do lidského těla, aby učil novému a pravému náboženství
- d) Bůh, který se narodil jako člověk, aby jako člověk zemřel

---

⁵¹ Připočtu-li relevantní stanovisko v rámci dvojkombinační odpovědi a)+b). Zastoupenou variantu a)+d) nezapočítávám pro její jasně odmítavý postoj ke zmrtvýchvstání. Lze ji, dle našeho soudu, vyložit jasně v intenci „nevstal z mrtvých, ale je to tradováno jako důkaz...“. Odmítavý postoj lze ostatně vyzorovat i v kombinaci b)+d).

Také 4. otázka je christologická a nabízí 2 zjednodušené varianty starého křesťanského vyznání (varianty c či d).⁵² Ztotožňuje se s nimi 60% dotázaných z Evangelické akademie a 35% dotázaných gymnazistů. I zde je tedy vidět značný rozdíl. Většina žáků EA se ovšem přiklonila k variantě c), zatímco do hloubky mířící varianta d) zaujala podstatně méně.

Otázka č. 5: Synkretismus

5. Nauka o převtělování duší:

- a) je neslučitelná s křesťanským náboženstvím
- b) je neslučitelná pouze s původní vizí křesťanství
- c) může dnes křesťanství obohatit
- d) nevím

Podle většiny respondentů EA může dnes nauka o převtělování duší křesťanství obohatit. Připočteme-li i ve stejném smyslu vypovídající odpověď b), pak je tato většina nadpoloviční! Toto stanovisko je zarážející a vzbuzuje zásadní otázku. Jde skutečně o módní synkretické tendence? A jsou tyto tendence motivovány pojmem „svobody“ (Remeš)? Touží mladí (spirituálně zaměřeni) lidé skutečně po nirváně? Nebo je touto odpovědí pouze vyjádřen odpor k dogmatismu, tolik vlastní vývojovému stádiu identity? V každém případě vypovídá jejich stanovisko o neznalosti nekompromisního židovsko-křesťanského důrazu na individualitu a neopakovatelnost.

Odpovědi gymnazistů jsou naopak zastoupeny v celé šíři svého spektra, přičemž mírně převažuje varianta d), velmi obvyklá i na EA. Ta může vyjadřovat jednak neznalost dané problematiky, jednak nezáměr o ní. Na GY celkem častá odpověď b) také ukazuje spíše k určité neznalosti a snaze věcně odpovědět, než k touze obohatit křesťanskou spiritualitu o nový prvek. Synkretismus pak přímo odmítá 24% dotázaných, což je třikrát více než na EA. K problematice se ještě vrátím v osmé otázce.

---

⁵² Kristus je Boží syn.

Otázka č. 6: Eschatologie

6. Boží království:

- a) je pozitivním zakončením lidských dějin
- b) je posmrtnou odměnou pouze pro křesťany
- c) je nenaplnitelnou utopií
- d) mi nic neříká

Eschatologicky zaměřená otázka úzce souvisí s již pojednávanými variantami ve třetí otázce. Opět je zřejmý rozdíl mezi EA a GY, když další křesťanský termín je správně chápán (varianta a) 60% dotázaných z EA a pouze 18% z GY. U gymnazistů je opět patrný tolerantní odstup, byť za utopii (varianta c) označuje Boží království 24%.⁵³ Přece jen však na gymnáziu převažuje varianta b) (35%),⁵⁴ jakoby v duchu tolerantně postmoderního: „Já mám své, ty máš své – i svou spásu. Neberu ti ji, ale sám o ni nestojím.“

Otázka č. 7: Etika

7. „Dvojpříkázání lásky“ ve své podstatě shrnuje Kristovo etické učení. Zkus napsat, koho že to Kristus přikazuje milovat:

8	2	53,3			X	58,8		
	X	26,6			1	23,5		
	1	20			2	17,6		

V přesném slova smyslu je sedmá otázka jedinou znalostní otázkou celého dotazníku.

Respondenti v ní již primárně neuplatňují vlastní názor, ale pouze term. znalost křesťanské tematiky, konkrétně jejího etického základu. Přesné znění nalezneme např. u Mt 22, 37-40:
Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí...Miluj bližního svého jako sebe sama.

Vysvětlivky:

- 1... správně je alespoň jedna část Dvojpříkázání
  - 2... znalost obou částí
  - X... zcela špatně nebo neví
- Číselné hodnoty vyjadřují procentuelní podíl z celkového počtu žáků ve třídě. První sloupec náleží EA, druhý GY.

Přestože jsem posuzoval tematickou, a nikoliv doslovnou, znalost, je mezi oběma skupinami diametrální rozdíl. Stačí porovnat procenta správných odpovědí.

⁵³ včetně v tomto smyslu vypovídajících kombinací obsahujících variantu c

⁵⁴ opět včetně v tomto smyslu vypovídající kombinace a)+b)

Otázka č. 8: Biblické citace

8. Která z následujících výpovědí je ti nejbližší (chceš-li, zatrhni více možností):

- a) Bůh neexistuje; lidský rozum a stoupající úroveň lidského vědění vedou jasně k tomuto poznání.
- b) Celý život je utrpení, jsme v zajetí vlastního těla, vlastních potřeb a pudů. Jediná možnost, jak z tohoto kruhu utrpení vyjít, je cesta vnějšího i vnitřního sebepoznání. Tuto cestu je třeba poznat.
- c) Bůh řekl Mojžíšovi: „Jsem, který jsem“.A pokračoval: „Řekni Izraelcům toto: JSEM posílá mě k vám... Posílá mě k vám Bůh vašich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“
- d) Pod hvězdným nebem; ve vytržení nad západem slunce; v úžasu nad řádem světa; v kráse přírody a celého stvoření poznávám Boha lépe, než v jakékoliv knize.
- e) Ježíš odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život... Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce.“
- f) Bůh je jedinečný, Bůh sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikoho, kdo je mu roven. Vyznávám, že není božstva kromě Boha.
- g) Jsem přesvědčen o tom, že existuje ještě mnoho světů mimo naše současné poznání, že lidé nejsou jedinými rozumnými bytostmi ve vesmíru. Ale až bude bez problému naše komunikace s jinými rozumnými bytostmi v rámci vesmíru, všechny záhady minulosti nám budou vysvětleny a všechny naše otázky zodpovězeny.

Osmá otázka je jakýmsi souborem výpovědí, reprezentujících širokou škálu duchovních přístupů a proudů dneška. Od vědecko-pragmatického ateismu (varianta a), přes buddhismus (b), židovsko-křesťanskou výpověď (c), přirozenou teologii (d), křesťanství (e) a islám (f) až po esoteriku scientizmu (g). Reakce na tuto otázku byla pro mě asi největším překvapením a vyplynulo z ní několik podstatných informací.

1) Pozitivním zjištěním je, že doba oficiálního propagování ateismu již definitivně pominula. Vždyť za popření Boží existence se přímo zasazuje pouze 18% gymnazistů, přestože ji mohli zaškrtnout v rámci kombinační odpovědi. Na EA se našel pouze jeden jedinec. Lze tedy konstatovat, že *názor připouštějící Boží existenci* už nepopouzí tak, jako za dob komunismu. Odpůrců pak nalezneme rozhodně méně, než jeho další křesťanský výklad.

2) Buddhisticky formulovaná výpověď má celkem silné zastání na EA (33%). Není zcela jasné, nakolik si respondenti uvědomili původ tohoto citátu, neboť je jednou dokonce různým škrtnutím a doplňováním modifikován k obrazu křesťanské askeze. Přesto lze snad říci, že ztotožnění se s touto výpovědí svědčí nejen o specifickém citu pro utrpení a vnitřní život, ale v kontextu 5. otázky i o synkretických tendencích žáků EA. Vždyť všichni, kteří se k ní přiklonili, byli v páté otázce za obohacení křesťanství reinkarnační naukou.⁵⁵ Na gymnáziu má buddhismus naopak malou odezvu. Obecný nezájem dokládá opět porovnání s pátou otázkou - pouze jeden ze dvou zastánců varianty 8b) by jím křesťanství modifikoval.⁵⁶ Ve vzájemném srovnání se tedy větší sympatie k buddhismu dají očekávat na EA, kde můžeme hovořit přibližně o třetině žáků nakloněných jeho myšlenkám.

3) Spojení transcendentna s pozitivními emocemi bylo v obou skupinách zastoupeno stejnou měrou. Pro vývojové stádium identity je charakteristické emoční dozrávání; zvýšená citlivost pro pojem „krásy“ je pak v tomto věku často spojena s romantickým objevováním světa. Předpokládal jsem proto (především na gymnáziu) daleko vyšší frekvenci odpovědi 8d), už jen proto, že předložená výpověď není spojena s jakoukoliv konfesijní příslušností. V obou sledovaných skupinách se ale okouzlení mystériem přírody neukázalo až tak častým; zdá se, že dnešní mladý člověk míří ve své fantasii daleko za hranice „nevšední skutečnosti“.

4) To potvrzuje nadpoloviční přitakání variantě 8g), které se objevilo na obou sledovaných školách. Z upřednostnění „mimozemšťanů“ vyplývá, že touha po tajemství není maturantům rozhodně cizí. K mystériu je však zřejmě nevede potřeba smysluplné (resp.nadějeplné) odpovědi na existenciální otázku, ale spíše potřeba jakési racionální spekulativnosti. Hlad po odpovědích a touha po pochopení u nich bez problémů překračují hranice empirie a dotýkají se transcendentna; nečiní tak ale nutně na základě problematizace osobní existence. Jinak řečeno: „*Vědět* je zde více, než *být spasen* - zůstávají však tajemně-transcendentní prostředky vedoucí k tomuto cíli.“ Také se ukazuje, že vliv technické civilizace, víra ve vědecký pokrok či virtuální realita kyberprostoru velkou měrou ovlivňují charakteristiku transcendentna. Termíny typu „Boží království“ či „Bůh“ se stávají těžko přijatelné, zatímco termín „mimozemské civilizace“ není vůbec problematizován. Eschatologická rovina je pak nadále určitým společným prvkem.

---

⁵⁵ Podtrhuje to názor respondentky praktikující Reiki, která se domnívá, že reinkarnace byla v původním křesťanství vyznávána.

⁵⁶ a zároveň se ke koketování s buddhismem přiznal.

Pokusíme-li se dát výpověď 8g) do souvislosti s náboženskými motivacemi P.Remeše, vystupují zde do popředí sekundární motivace „moci“ a „svobody“. Touha po vševědění, určité nadřazení nad nevědoucími generacemi minulosti, či sny o zvládnutí kosmických technologií vypovídají cosi o snaze vystoupat na pomyslný Olymp a dosáhnout lidské bohorovnosti. Je to ovšem provázeno určitou pokorou před dalšími (mimozemskými) bytostmi, které na něj již usedly a které stále ještě suplují božskou úlohu. Svým způsobem charakteristická je touha po „svobodě“, resp. po bezbolestném osvobození od otázek provázejících pozemskou existenci. Tato „svoboda“ se má navíc částečně uskutečnit cestou ryze lidskou (na základě lidského pokroku), avšak pouze v kontextu existujícího vesmíru; čili „svoboda“ má být nastolena bez nutnosti útěku z tohoto světa do jiných iracionálních stavů.

Nabízí se přímá souvislost s praktikující sektou „Vesmírných lidí“, kteří již pomyslně „kralují“ mezi námi slepými a s mimozemšťany pořádají setkání snad každý víkend. Jelikož ale předložená odpověď posouvá komunikaci s mimozemšťany do budoucnosti, těžko soudit, jak by respondenti reagovali přímo na výroky této sekty. Stálo by jistě za průzkum.

5) Smutným zjištěním byly reakce na biblické výroky c) a e). Přestože dějiny výkladu těchto textů ukazují jejich hluboký vhléd do tématiky transcendentna, zůstaly na gymnáziu bez povšimnutí (což se dalo předpokládat), ale ani na EA rozhodně neopanovaly pole. I přes doposud křesťanství nakloněnou profilaci získal ryze křesťanský výrok e)⁵⁷ na EA 20% podporu (což ve srovnání s GY přece jen opět ukazuje rozdíl mezi třídami) a výrok c) zaujal pouze jednoho jedince. Ani v rámci svobody kombinovat více možností si zkrátka biblická výpověď do srdcí žáků cestu nenašla. Nutno poznamenat, že teologie křesťanství bez znalosti a výkladu těchto základních vyznání nemůže existovat. A právě znalost výkladu uvedených citátů by snad napomohla jejich přijatelnosti či dokonce atraktivnosti.

Vlastní názory respondentů (nejen otázka č. 9)

- 1) Především na EA⁵⁸ se objevoval názor, že variabilita odpovědí byla příliš úzká a možnost přitakání pouze jedné variantě příliš svazující. To ostatně potvrzuje i časté vytváření kombinovaných odpovědí. Místo dotazníkové formy byl požadován osobní rozhovor či vyjádření vlastními slovy.

---

⁵⁷ Jelikož se obě skupiny profilyvaly především tolerantně (až synkreticky) a antidogmaticky, mohl jim být autoritativní Kristův výrok (varianta e) proti mysli. Nic to ale nemění na jeho centrálním místě v křesťanské zvěsti.

⁵⁸ Tři jedinci

- 2) V otázce spirituality byl jednou upřednostňován individuální přístup vycházející z lidské odlišnosti. S tím souvisel i požadavek svobodné volby „náboženství“, motivovaný zcela zřetelně sekundární potřebou svobody.⁵⁹
- 3) Objevilo se i přímé odmítnutí instituce církve(í), reprezentované dvěma gymnazisty a jednou zástupkyní EA, kterou si dovolím pro ilustraci citovat:

„(pozn.: křesťanství) je v základu celkem dobrý systém, který podle mě skončil v období, kdy se objevila církev a začala kázat!“... “Nemám ráda SLOVO i poté konání PŘIKAZOVAT a kázat. Nemám ráda církev, která to dělá. Káže a přikazuje, ale neříká, co pro to dělat. Nemám ráda...“ Atd.⁶⁰

- 4) Na otázku po církevní či jiné náboženské příslušnosti reagovali respondenti ve většině případů proškrtnutím či opomenutím. Na gymnáziu se pouze jeden⁶¹ respondent přihlásil k příslušnosti do Československé církve husitské⁶²; jiný pak připustil „malé zkušenosti s praxí buddhismu“, za buddhistu se však odmítl označit. Na EA se tři respondentky přihlásily k Římskokatolické církvi, přispěla také již zmiňovaná vyznavačka „Reiki“ a jeden člen „Antroposofické církve“. Dva žáci EA se prohlásili za přívržence těžko definovatelného „spiritismu“ či „tibetské příslušnosti“.
- 5) Otázka po víře v Boha nabídla celkem pestrou paletu reakcí.

Na EA odpovědělo 40% dotázaných kladně, dalších 13% pak ve smyslu: „Věřím v něco, ale nenazývám to Bohem“. 27% odpovědělo záporně. Zaujmut jasné stanovisko pak odmítlo 20% dotázaných, z nichž si dovolím citovat:

„Ano i ne, určitě ne v podobě v jaké je běžně prezentován křesťanskou vírou, nebo kteroukoliv jinou, která na zemi v současné době existuje.“

Na gymnáziu odpovědělo kladně 29% a záporně 35% respondentů. Nerozhodných či nejasných odpovědí bylo také 35%.

---

⁵⁹ Na obou školách se v tomto směru vyjádřil jeden člověk. V případě gymnazisty (majícího zkušenosti s buddhismem) se jednalo zároveň o jediného přímého zastávce osobního rozhovoru (viz bod 1).

⁶⁰ Nutno poznamenat, že se jedná o již dříve zmiňovanou praktikantku Reiki. Právě ona byla nejpilnějším přispívatelem do dotazníku.

⁶¹ Nebudeme-li brát na zřetel úsměvná prohlášení typu „protibushovské náboženské příslušnosti“.

⁶² Pro zajímavost: na přímou otázku, zda věří v Boha, odpověděl NE ☺

2.4. Závěr

Pozitivním zjištěním je, že žáci prošlí křesťanskou katechezí reflektují křesťanství kladně v daleko větší míře než žáci gymnázia.⁶³ Primární motivace existenciálního charakteru se u nich projevuje přijetím křesťanských výpovědí. Pojem vzkříšení⁶⁴ spolu s jeho eschatologickou dimenzí⁶⁵ našly u žáků Evangelické akademie až nebývale vysoký ohlas. Zřejmě to souvisí s ontologicko-existenciálními otázkami, které jim právě křesťanská katecheze pokládá. V této souvislosti je důležité v nastoupeném trendu pokračovat. Posteskl-li jsem si, že podobné otázky jsou mezi současnými adolescenty pasé, pak je zřejmě právě křesťanské vzdělávání musí motivovat tímto směrem.

Daleko problematičtější je obsahová znalost respondentů. Ta má sice u žáků EA opět navrch,⁶⁶ vykazuje však také charakter povrchnosti.⁶⁷ Velmi silné jsou synkretické tendence.⁶⁸ Zdá se, že především obsahovou oblast je skutečně nutno kultivovat, vymezit se vůči synkrezi. Otázkou je také forma jejich sekundární motivace, kterou zásadně ovlivňují priority soudobé společnosti, její potřeba moci a individuální svobody. Na otázku po transcendentnu je třeba důrazně křesťansky odpovídat.⁶⁹ Myslím si, že není třeba se bát předkládat a vyžadovat hlubší teologické znalosti.⁷⁰

Z dotazníku vyplynula však ještě jedna informace. Veškeré názorové tříbení a zaujímání osobních postojů ke křesťanské zvěsti, to vše se děje zdánlivě mimo oblast církve, myšleno za hranicí církevního bohoslužebného života.⁷¹ Možnost přihlásit se k církevní příslušnosti se v dotazníku veskrze minula účinkem. Konfirmace, a s ní nedílně spojená katechetická výuka, by ale měla být začleněna do celkového života sboru, předně do bohoslužebného a svátostného dění. Nechci rozhodně redukovat konfirmační katechezi na intelektuální výkon vyučujícího a vyučovaných, ba naopak. Je-li pro mě důležitá existenciální zkušenost, počítám také s jejím rozvíjením aktivní účastí dětí a konfirmandů na bohoslužebném a svátostném životě církve. A ptám-li se jako katecheta po množství a formě předkládané učební látky, je mi společná účast na bohoslužebném mysterijním dění garantem

---

⁶³ Např. 1. otázka.

⁶⁴ 3. otázka.

⁶⁵ 6. otázka.

⁶⁶ 7. otázka.

⁶⁷ Např. otázky 2,4,5,8.

⁶⁸ 5. otázka

⁶⁹ Projevilo se v 8. otázce.

⁷⁰ Oproti hledání společného stanoviska bych však upřednostňoval předložení křesťanských výpovědí a případnou následnou diskusi o nich.

⁷¹ Podobná zjištění však nebyla primárním účelem dotazníku.

svobody zážitku. Na druhou stranu případné opomíjení sekundární motivace a její prosté nahrazení motivací společenskou (terciární) by bylo také chybou.⁷²

Závěrem snad mohu říci, že se předpokládaný rozdíl mezi školami potvrdil. Žáci GY zaujali spíše zdrženlivý odstup; i přes vysokou míru věcné neznalosti si však zachovali tolerantní přístup.

---

⁷² Po probuzení zájmu a položení otázek následuje nabídka společenství a společného hledání. Tam se však zájem o odpovědi vytrácí, dominují touhy po příjemně stráveném času (farář jako bavič apod.), po vyniknutí v rámci sociální skupiny (mládež) apod. Biblický program se stává nudnou nutností. Stejnou „nudou“ se pak může stát i účast na bohoslužbách.

3. Konfirmační příručka

3.1. Téma

Při zpracování témat pro konfirmandy jsem se zaměřil na obsahovou stránku látky. Rozhodl jsem se zpracovat novozákonní epistolografii, pro absenci narativních prvků a jistou dogmatickostí téma v křesťanské katechezi opomíjené a katechumeny obtížněji přijatelné. Výklad novozákonních epištol má v konfirmaci často charakter literárního úvodu, případně je požadován pouze výčet jejich názvů. Zaměřuji se proto především na teologii jednotlivých epištol. Z tohoto důvodu jsem také opomenul Janovy epištoly, které svou teologií patří do okruhu Janova evangelia, a v souvislosti s ním by měly být vykládány. Z časových důvodů nemůže být samozřejmě teologie jednotlivých epištol probrána ve své úplnosti, dopouštím se proto určitého zjednodušujícího, a v mnoha aspektech jistě problematického⁷³, shrnutí probírané látky.

3.2. Metodika

Graficky je látka zpracována do podoby pracovních listů, jejichž součástí jsou, vedle výkladu, motivační otázky a úkoly. Ty také suplují existenciální aspekt; dalším pokusem v této oblasti je též přiblížení emocionality jednotlivých biblických pisatelů, jejich zájem a zapálení pro věc. Nechávám většinou promlouvat text sám, cituji-li přímo, dopouštím se místy zjednodušující selekce či terminologické nepřesnosti. Důvodem je snaha o srozumitelnost; případná korekce je umožněna dohledáním textu, neboť všechny citace jsou opatřeny odkazy na příslušná místa ČEPu. Pro větší přehlednost jsou pracovní listy opatřeny následujícími symboly a odrážkami:

 - Značí, že v následujícím výkladu se bude pracovat s biblickým textem. Je nutné, aby konfirmandi měli při sobě vlastní Bible (nejlépe ČEP),⁷⁴ ve kterých by mohli graficky zvýrazňovat či zatrhávat text. Konfirmandi by se měli na výkladu podílet četbou odkazovaných pasáží (není-li v pracovním listu doporučeno jinak). Forma čtení může být různá,⁷⁵ já se však z vlastní zkušenosti, a vzhledem k charakteru látky, kloním k následující metodě: Před samotným výkladem se katechumenům rozdělí jednotlivé pasáže, ti si je

⁷³ Výběr dominantních teologických motivů jednotlivých epištol musí, vzhledem k jejich obsáhlosti, podléhat jisté subjektivitě katecheta, byť je korigován sekundární literaturou.

⁷⁴ Proto se kloním k tomu, aby konfirmandům byla darována Bible již na počátku konfirmačního cvičení, a nikoli až při konfirmační slavnosti, jak je tomu mnohdy zvykem.

⁷⁵ Viz např. Jonker, Evert : Aby se slovo dostalo ke slovu, str. 29nn

naleznou (nejlépe dopředu potichu přečtou), zatrhnou, založí a Bibli zavřou (!). Poté jsou při výkladu postupně vyzýváni, aby jednotlivé pasáže četli souvisle a sami.⁷⁶

☛ - Značí úkol, vlastní práci katechumenů. Vzhledem k mentální vyspělosti konfirmandů⁷⁷ vychází úkoly opět většinou z biblického textu, z jeho transformace. Zastoupeny jsou i meditační formy, srovnání různých textů a motivační otázky rozhovorů.⁷⁸

➤ - Tato odrážka značí konkrétní úkoly či vlastní četbu konfirmandů. Bývá doprovázena metodickými pokyny psanými kurzívou.

• - Tato odrážka značí vlastní výklad látky, který člení na jednotlivé body.

❖ - Tato odrážka se nachází pod odstavcem nazvaným „Pro ty, kdo chtějí vědět víc“. Látku takto označenou je možno vynechat, slouží k prohloubení znalosti.

V jednotlivých listech jsem neodkazoval na sekundární literaturu, ze které jsem čerpal. Učinil jsem tak záměrně, abych usnadnil případné praktické užití vypracovaných příprav a nenarušoval jejich podobu poznámkovým aparátem. Použitá literatura je uvedena v závěrečném seznamu.

Jednotlivé listy bych předkládal konfirmandům celé; rámečky „K zapamatování“ mohou případně zůstat prázdné a jejich obsah může být nadiktován, aby docházelo k trvalejší fixaci podstatných shrnutí.

3.3. Poznámky a další nápady ke konfirmačnímu cvičení

Ze zkušenosti jiných katechetů vím, že volba věku a správného načasování konfirmačního cvičení je velmi důležitou otázkou. Většinou tato katecheze probíhá souběžně se školním rokem, bývá jednoletá a uskutečňuje se v posledním ročníku základní školní docházky. Častým jevem pak bývá, že v souvislosti se zásadním životním zlomem přechodu na střední školu se konfirmovaný(á) přestane účastnit bohoslužebného života sboru, případně setkávání mládeže. Myslím si proto, že konfirmační cvičení by mělo probíhat ve dvouletém cyklu, jehož středem by byl právě odchod ze základní školy (případně i později). S tím souvisí

---

⁷⁶ Často preferovaná četba po verších rozptyluje pozornost, odvádí od smyslu textu, nutí k soustředění pouze ve smyslu: „abych to nepropásl“. Otevřené Bible svádí k listování, či jinak odvádí od obsahu. Případná nutnost vedlejší aktivity může být transformována do netematického kreslení na kartičky apod. Mluvené (čtené) slovo bez vizuálního kontaktu má svou sílu.

⁷⁷ V pubertě se u člověka naplno projevuje schopnost abstraktních logických operací a otevírá se mu možnost myslet nezávisle na doslovném znění, provádět hypotetické soudy. Konfirmandi by tak měli být schopni pronikat do hloubky pojmů, vnímat a sumarizovat jejich obsah.

⁷⁸ Další pracovní formy lze nalézt: Jonker, Evert : Aby se slovo dostalo ke slovu, str. 40-52.

i předpoklad rychlého mentálního růstu v tomto období, jakož i má preference podrobnějšího probírání křesťanského učení.

K osnově konfirmačního cvičení chci poznamenat, že vedle biblické teologie by bylo dobré soustředit se na výklad Apostolice, které de facto tvoří konfirmační vyznání. Základem křesťanského života je pak setkání se vzkříšeným Kristem při bohoslužbách. Proto je jistě vhodné preferovat také tuto oblast, jednak prakticky-věnovat přípravě bohoslužeb potřebný čas, nabádat konfirmandy k účasti⁷⁹; jednak teoreticky, o což se pokusila např. vikářská práce Davida Sedláčka na téma výkladu bohoslužeb pro konfirmandy.

Další otázkou je sekundární literatura a katechetické pomůcky. Za naprosto nezbytné považují, aby konfirmandi měli vlastní Bibli, nejlépe ČEP, přehledně strukturovanou, případně s možností vpisování poznámek na okraj. Ideální by bylo, kdyby tuto pomůcku zakoupil a věnoval konfirmandovi sbor; vzhledem k případné finanční zátěži bych se však nebál ani apelu na rodiče. Vhodné jsou i další knihy, nejlépe katechismového charakteru, např. Jan Nohavica: Evangelický katechismus pro dospělé, Olomouc 2003. Ke znalosti a stručné charakteristice biblických knih je výborná kniha Bernarda Gillerona: Bible nepadla z nebe, Mlín, Třebenice 1993.

Velice zajímavě může být uskutečněna také závěrečná „zkouška“ konfirmandů v rámci rozhovoru se staršovstvem. Ze zkušenosti jiných mě např. zaujala forma soutěže, které se účastní vedle konfirmandů také presbyteři. Podobný kvíz,⁸⁰ použitý při této příležitosti ve FS v Krouně, také příkládám do příloh.⁸¹

---

⁷⁹ Lépe než suplovat tuto oblast nejrůznějšími zájmovými a generačními kroužky v rámci sboru. Církev je především místo, kde se řádně vysluhují svátosti a káže evangelium. Hrdost, která z toho pramení, je snad dostatečně podnětnou cestou do církve a nepodléhá tolik tzv. „teroru příležitostí“ (P.Řičan) moderní společnosti.

⁸⁰ V rámci hry nelze jistě klást hlubší teologické otázky. Proto se i přiložený kvíz orientuje na realie.

⁸¹ Materiál příkládám se svolením vedoucího mé vikářské práce faráře Davida Sedláčka, který mi jej laskavě poskytl.

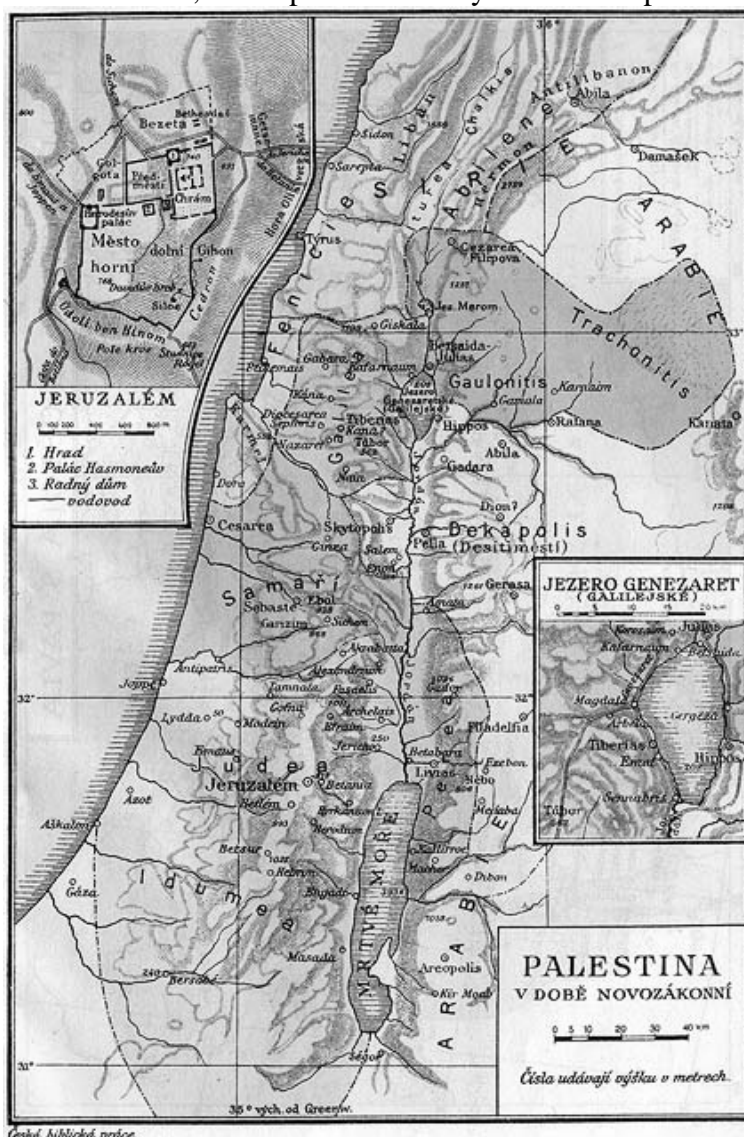
Epištoly

Úvod

- *Když se vás někdo zeptá: „Bibli napsal Ježíš?“ co mu odpovíte? A co vlastně napsal Ježíš??*
- Ježíš z Nazareta nenapsal nic. Nevydal žádnou brožuru se svým učením. Jeho slova a činy však zůstaly v ústní tradici - učedníci si to neustále dál a dál vyprávěli s neobyčejnou přesností.
- *Tedy se ovšem četlo něco jiného. Znal to Ježíš, často z toho citoval. Čtete to i my dnes. Co to bylo? První část Bible, Starý zákon, zkratka židovská část Písma a jeho jednotlivé části. Byla psána hebrejsky, ale četla si i v řeckém překladu.*

Křesťanské sbory

Ježíš Kristus byl ukřižován a vzkříšen. Poté, co jej mnozí jeho věrní viděli na vlastní oči vzkříšeného, se i nadále scházeli, drželi pohromadě. Byli to vlastně první křesťané.

KDE SE SCHÁZELI?

- Palestina, Judsko, Galilea, Jeruzalém (*lépe nástěnná mapa Středomoří*)

KDO BYLI ONI PRVNÍ KŘESŤANÉ?

- Jednak to byli Židé, kteří žili v těch místech odjakživa. Ale také se k nim přidávali nově příšší židé ze zahraničí – tzv. z diaspory. To oni většinou četli Starý zákon v řečtině. Jako cizinci nebyli ovšem v Jeruzalémě oblíbeni. Záhy došlo k tragické události; jeden z nich, ŠTĚPÁN, byl ukamenován lidmi, kteří křesťany pronásledovali. Jim podobní nedávno přibili na kříž i Ježíše.
- Po této tragické události se část diasporních židů rozhodla odejít z Jeruzaléma. Pod vedením Filipa odešli až do Antiochie, kde založili křesťanský sbor. Tak se příběh o Kristu a zpráva o jeho vzkříšení začal šířit od úst k ústům po celém středomoří. Tomu se říká *misie*.

PROČ SE SCHÁZELI?

- Aby společně zasedali ke společné hostině. Tuto hostinu, tuto večeři, jim přece připravil před ukřižováním sám Ježíš, a proto i oni se nadále scházeli, aby slavili tento hod. Nebyla to však rozhodně smuteční vzpomínková slavnost, nýbrž radostné stolování. Proto ono slůvko „slavili“. A co jim dodávalo onen pocit radosti? Jistota, že u stolu je s nimi přítomen vzkříšený Kristus. ☺
- Aby křtili ty, kteří se k nim chtěli připojit, kteří také toužili po blízkosti vzkříšeného Krista. Křest jim navíc dával naději, že vzkříšení se týká i jich. Proto se křtem jakoby znovu narodili do života.
- Aby si vyprávěli o Ježíši, jeho skutcích, jeho slovech, jeho vzkříšení.

K zapamatování:

- **Po smrti a vzkříšení Ježíše Krista se křesťané scházeli dál.**
- **Zasedali ke společné hostině, jedli chléb a pili víno, hostitelem jim byl sám vzkříšený Pán. Křtili z Boží moci ty, kteří se k nim chtěli připojit. Vyprávěli si o Kristu.**
- **To dělá církev dodnes.**

Epištoly

- *Představte si, že jste např. křesťany v Jeruzalémě té doby. Jak byste sdělili své poselství o Ježíši Kristu bratrům ve vzdálené Antiochii? Jak jim povědět svou zkušenost?*
  - a) napsat do novin
  - b) napsat do knihy
  - c) napsat do dopisu
  - d) vydat se tam osobně
- Cestování byla tehdy nákladná a místy i nebezpečná záležitost. Zato pošta fungovala v tehdejší Římské říši dokonale. Křesťané si začali psát dopisy, řeckým slovem *epištoly*.
- Epištolami spolu křesťané navzájem komunikovali a podporovali se ve vědomí, že všichni tvoří jeden Boží lid. Ať už si o tom nepřátelská veřejnost myslí, co chce. Vzájemnou podporou v místním sboru i po celém světě vznikala vlastně církev; řecky *ekklésia*, což je výraz pro *veřejné shromáždění svobodných občanů*.
- První epištoly se nám celé nedochovaly, ač jich již mezi rokem 30 až 50 po narození Páně bylo velké množství. My však přesto víme, co v nich bylo, neboť jejich útržky se v opisech zachovaly v dopisech jiných křesťanů. Dopisy tvoří podstatnou část Nového zákona, podstatnou část Bible.

CO SI PSALI?

➤ Čtete nyní jednotlivé biblické texty. U některých není připsán žádný název, zkuste je pojmenovat a název dopište; případně nově pojmenujte všechny.

- Psali si svá vyznání víry v Krista. Často jsou důležitá pouhá tři až čtyři slova.
  - Ř 1,3-4 *Ježíš je Syn Boží.*
  - 1K 12,3 *Ježíš je Pán.*
  - Ř 14,9
- Psali si modlitby. Některé z nich máme zachovány na různých místech Nového zákona.
  - Mt 6,9-13 *Otčenáš*
  - L 11,2-4
- Psali si básně oslavující Krista, tzv. hymny.
  - Fp 2,6-11
  - Ko 1,15-20 *Chvalozpěv Kristu*
- Psali si o křtu, o jeho významu, o jeho síle.
  - Ř 6,3-4
  - 1K 6,9-11
- Psali si také o společném scházení se nad chlebem a vínem, o večeři Páně.
  - 1K 10,16
  - 1K 11,23-25 *Ustanovení večeře Páně*

➤ Líbily se vám některé přečtené úryvky? Proč, co se vám na nich líbilo?

K zapamatování:

- **Křesťané si začali navzájem psát dopisy, řecky epištoly.**
- **V nich si psali svá vyznání víry v Ježíše Krista (např. Ježíš je Pán), modlitby, hymny, o společném stolování, křtech a dalších podstatných věcech své víry.**
- **Epištoly tvoří část Nového zákona, je jich 21. Čtou se při bohoslužbách dodnes.**

➤ Zkuste nyní sami přetlumočit následující biblická vyznání do jednoduchých vět o třech až čtyřech slovech, z nichž první bude vždy Ježíš. Ke každému vyznání můžete vytvořit i několik takových vět. Zkuste vystihnout, co se o Kristu v tom kterém vyznání říká.

<i>Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben, byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti. (1K 15,3-5)</i>	Ježíš...

Věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, pak také věříme, že Bůh ty, kdo zemřeli ve víře v Ježíše, přivede spolu s ním k životu. (1Te 4,14)	Ježíš...
Ježíš Kristus, který sám sebe vydal za naše hříchy, aby nás vysvobodil z nynějšího zlého věku podle vůle našeho Boha Otce. (Ga 1,4)	Ježíš...

- Nyní si podtrhněte ty ze svých vět, které považujete za nejdůležitější. Zkuste je významově spojit, vytvořte novou větu, či souvětí, které by obsahovalo vše podstatné. Nebo se pokuste věty seřadit, rozvést, případně zveršovat, a dát jim důstojnou podobu starokřesťanského hymnu.

☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: Ryba je taky vyznání

- ❖ Téměř každý si při cestování autem všimne na některých vozech symbolu rybičky. Bývá umístěna na okně nebo kapotě auta. Co se za tímto označením vlastně skrývá? Patří snad řidič k rybářům? Z historie se možná některým vybaví: ryba je starodávný křesťanský symbol, asi 2000 let staré tajné znamení, podle kterého se křesťané vzájemně poznávali.

- ❖ Za tímto znakem stojí řecké slovo ICHTHYS (v překladu ryba), které současně obsahuje začáteční písmena společného křesťanského vyznání: **Ježíš Kristus Boží Syn Spasitel**, což se řecky řekne: *Iésús Christos Theú Hyios Sótér*, a řecky napíše: **Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ**.
- ❖ Ryba také souvisela s tím, že první Ježíšovi učedníci byli většinou rybáři. Říká se, že v dobách pronásledování křesťan při setkání s neznámou osobou nakreslil na zemi hůlkou oblouk. Pokud byl neznámý také křesťan, nakreslil druhý oblouk tvořící rybu, a tak se nenápadně poznávali navzájem.

Apoštol Pavel

- Nejvíce novozákonních epištol napsal Pavel, hebrejsky Saul. Zpočátku patřil mezi velké nepřátele křesťanů; byl například při kamenování Štěpána a držel exekutorům plášť. Jednoho dne, když u Damašku chystal nové zatýkání křesťanů, zjevil se mu Ježíš Kristus a povolal jej do opačného tábora, mezi křesťany.

Obraz z římského kostela S. Maria del Popolo namaloval Caravaggio a jmenuje se **Obrácení na cestě do Damašku** (je možno jej též vyhledat v některé z knih zabývajících se uměním).

- *Katecheta necht' přečte oddíl o Štěpánově skonu (Sk 7,54-60) a Saulově obrácení (Sk 9,1-9.17-19). Zamyslete se nad obrazem. Odpovídá scéna vašim představám? Co jednotlivé detaily, gesta? Kdo je na obraze? Čí pohled na scénu je zachycen?*
- *A nyní k příběhu. Zasloužil si Pavel odpuštění? Kdy došlo vlastně k jeho obrácení; na cestě, nebo až ve městě? Co myslíte, že dělal během těch tří dnů v Damašku?*

.....

- *A nyní ať vybraný katechumen v roli Saula přečte, co k celé věci říká (Sk 22, 1-16). Sami si pak vyhledejte všechny tři verze vyprávění, jejichž odkazy máte naznačeny. Zkuste si nyní do následující tabulky rozepsat, co přesně v které verzi říká Saul, co říká Ježíš, co říká Ananiáš (u všech myšleno věty v uvozovkách-přímé řeči; třeba si je podtrhněte) a co vidí a slyší Saulovi průvodci. Jsou v podání obou příběhů rozdíly?*

Sk 9,1-19	Sk 22,1-16	Sk 26,9-18
Saulova slova:	Saulova slova:	Saulova slova:
Ježíšova slova:	Ježíšova slova:	Ježíšova slova:
Ananiášova slova:	Ananiášova slova:	Ananiášova slova:
Co vidí, slyší a dělají Saulovi průvodci:	Co vidí a slyší Saulovi průvodci:	Co vidí a slyší Saulovi průvodci:

- Proč pisatel knihy Skutků neuhladil rozdíly? Proč prostě nevybral a nekopíroval ten pravý příběh znovu a doslova? A proč to neudělali pozdější vydavatelé Bible?
  - Ono totiž především nejde rekonstruovat, jak to přesně bylo. Když se Bůh zjevuje člověku, když k němu hovoří, když mu pomáhá, když jej napomíná či trestá, je to vlastně vždycky zázrak, něco konkrétního a neopakovatelného. Lidé, kteří měli možnost takto Boha poznat, jsou samozřejmě plni dojmů. Když o tom vyprávějí, pak něco zdůrazní více, něco méně. A což teprve ti, kteří jejich příběh vyprávějí dál! Také jim přijde něco důležitější víc, něco míň. Proto se v Bibli často vypráví to samé úplně jinak. Proto jsou v Bibli např. 4 evangelia.
  - *Vzpomeňte, co kdo z vás viděl před chvílí na obraze. Shodli jste se na všem?*
  - Zjednodušeně řečeno není důležité, JAK se to přesně stalo, ale ŽE se to stalo.
- Dejme ještě slovo Pavlovi, dovolme si poskládat pár důležitých vět z jeho epištol:

*Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem
a byl pohřben, byl vzkříšen třetího dne podle Písem,
ukázal se Petrovi, potom Dvanácti.
Poté se ukázal více než pěti stům bratřím najednou.
Pak se ukázal Jakobovi, potom všem apoštolům.
Naposledy ze všech se jako nedochůdčeti ukázal i mně,
abych radostnou zvěst o něm nesl všem národům.*

(1K 15,3-8 a Gal,16)

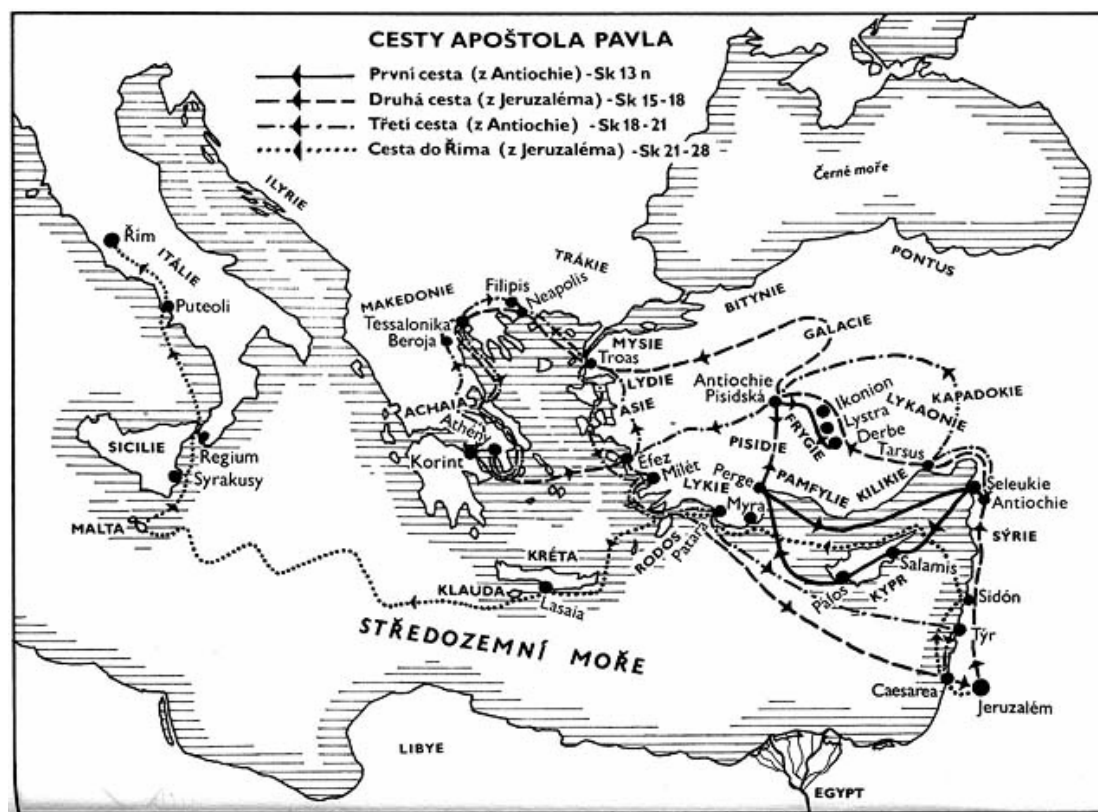
- Tento okamžik znamenal zlom v celém jeho životě i v dějinách křesťanství. Pavel přijal křesťanskou víru, kterou do té doby pronásledoval, a stal se potulným kazatelem.

K zapamatování:

- **Apoštol Pavel, který se setkal se vzkříšeným Kristem, rozšířil křesťanství do všech končin tehdy známého světa. Z epištol, které napsal, čerpáme dodnes.**

Pavlovy epištoly

- Křesťané, kteří před svým pokřtěním nebyli židy, byli od těch původem židovských pokládáni za druhořadé. Ale právě těmto nežidovským křesťanům (tzv. *křesťanům z pohanů*) věnoval Pavel téměř celý svůj život. Cestoval za nimi, psal jim epištoly, křtil je, zasedal s nimi k večeři Páně, povzbuzoval je.
- Pavel byl proto neustále na cestách za hranicemi Palestiny, daleko od Jeruzaléma. V knize Skutků a v Pavlových epištolách se můžeme dočíst o jeho velkých misijních cestách.

- Není se co divit, že Pavlovi na křesťanech za hranicí Palestiny záleželo. Často je varoval před nasloucháním lži o Kristu a překrucováním svých slov. V jednom ze svých dopisů Pavel přímo zuří (Ga 1,6-9):

Divím se, že se od toho, který vás povolal milostí Kristovou, tak rychle odvracíte k jinému evangeliu. Jiné evangelium ovšem není; jsou jen někteří lidé, kteří vás zneklidňují a chtějí evangelium Kristovo obrátit v pravý opak.

Ale i kdybychom my nebo sám anděl z nebe přišel hlásat jiné evangelium než to, které jsme vám zvěštovali, budiž proklet!

Jak jsem právě řekl, a znovu to opakuji:

Jestliže vám někdo hlásá jiné evangelium než to, které jste přijali, budiž proklet!

- Velmi ostrá slova, že? Pavel však své „ovečky“ miloval. Poslouchejte sami (2K 2,4):

*Psal jsem ve veliké stísněnosti a se sevřeným srdcem, s mnohými slzami –
ne proto, abyste byli zarmouceni,
ale abyste poznali, jak veliká je má láska k vám.*

- Pavel ve svých listech vysvětluje *křesťanské učení*, které nazývá *evangeliem*, tj. dobrou zprávou. Mohli bychom ho shrnout podle Ř 10,9 např. takto:

K zapamatování:

- **Pavlovo evangelium: Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš zachráněn.**

- Nejstarším Pavlovým dopisem je epištola **Tesalonickým**, která je zároveň nejstarší knihou Nového zákona. Pavel v ní nevychází z údivu nad ohlasem evangelia (*viz k zapamatování ↑*) mezi nežidovskými křesťany. Konstatuje, že s Kristem našli pravého Boha a záchranu, byť se jí třeba nedočkají za svého života.
  - 1Te 1,2-3.9-10
- V dopise **Galatským** odmítá Pavel velmi ostře nadřazenost jedněch křesťanů vůči jiným. Vždyť křesťané židovského původu zde např. odmítají s ostatními křesťany zasednout ke společnému stolu - tedy k večeři Páně, společné hostině s Kristem!! Všichni, kdo věří v evangelium (*viz k zapamatování ↑*), jsou si rovni a víra postačuje k jejich záchraně.
  - Ga 2,15-16a
- V dopise **Filipským** si Pavel opět všímá důsledků přijetí evangelia (*viz k zapamatování ↑*). Jistota Boží záchranu může vést k pýše a nadřazenosti, k pocitu vlastní dokonalosti. Proto Pavel navazuje na hymnus o Kristově sebeponížení (*Fp 2,6-11*) a sám nabádá k pokoře.
  - Fp 3,12-14
- V dopise **Korintským** zase nabádá k lásce a toleranci. Polemizuje také s těmi, kteří nevěří ve vzkříšení Ježíše Krista. Na Kristově vzkříšení stojí evangelium (*viz k zapamatování ↑*).
  - 1K 13,1-7 *Hymnus lásky (1-13)*
- Dopis **Filemonovi** je nejkratším Pavlovým dopisem, dopisem nanejvýš osobním. Také zde nabádá k lásce a toleranci, ale tentokrát zcela konkrétně. Přimlouvá se za Filemonova uprchlého otroka, který Filemona okradl, na útěku se uchýlil k Pavlovi a stal se křesťanem. Ovšem také Filemon je křesťanem. Proto může Pavel apelovat na křesťanskou lásku a přimlouvat se, aby bylo otroku odpuštěno. Přijetí evangelia (*viz k zapamatování ↑*) zkrátka nese důsledky. Stát se křesťanem znamená změnit svůj život.
  - Fm 17-18

K zapamatování:

- **Nejvíce novozákonních epištol napsal Pavel. Z nich TESALONICKÝM je nejstarší, a je tak nejstarší knihou Nového zákona.**
- **Pavlovy epištoly zvěstují křesťanské učení (evangelium).**
- **Epištola ŘÍMANŮM jej nejlépe vysvětluje; epištoly GALATSKÝM a FILIPSKÝM varují před jeho překrucováním; epištoly KORINTSKÝM a FILEMONOVI nabádají k toleranci a lásce.**

- *Následující citáty jsou z Pavlových epištol. Dopište k nim názvy epištol ze seznamu, ale Bibli nechte zatím zavřenou! ☺ Tipněte to! Pomocí vám může být, co jsme si právě řekli a četli o jednotlivých epištolách. Klidně nahlédněte do pracovního listu.*
- *Číslovka v seznamu znamená, kolikrát je epištola citována. Až budete hotovi, vyhledejte konkrétní odkazy a podle nich opravte.*

Seznam Pavlových epištol:		
1.Tesalonickým	2x	1,8-9; 4,14
Galatským	1x	2,11-12
Filipským	2x	2,6-8; 3,12
1.Korintským	3x	11,23-25; 13,1-2; 15,3-5
Římanům	1x	10,9
Filemonovi	1x	15-16

CITÁT	EPIŠTOLA
Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben, byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom Dvanácti.	
Věříme-li, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, pak také věříme, že Bůh ty, kdo zemřeli ve víře v Ježíše, přivede spolu sním k životu.	
Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen.	
I kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon. Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všechno poznání, ano, kdybych měl tak velikou víru, že by hory přenášela, ale lásku bych neměl, nic nejsem.	
Já jsem přijal od Pána, co jsem vám také odevzdal: Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lámal jej a řekl: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku.“ Stejně vzal po večeři i kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva, zpečetěná mou krví; to čiňte na mou památku.“	
Když pak Petr přišel do Antiochie, postavil jsem se otevřeně proti němu, protože byl zřejmě v nepravu. Nejprve jídal totiž společně s pohany, když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože se bál zastánců obřízky.	

<i>Nemyslím, že bych již byl u cíle anebo již dosáhl dokonalosti; běžím však, abych se jí zmocnil, tak jako se mne zmocnil Kristus Ježíš.</i>	
Snad proto byl na čas od tebe odloučen, abys ho měl na věky- <i>ne už jako otroka, nýbrž mnohem víc než otroka; jako milovaného bratra.</i> Když se jím stal mně, oč více jím bude tobě před lidmi i před Pánem.	
Od vás pak se slovo Páně rozeznělo nejen v Makedonii a Acháji, <i>ale o vaší víře v Boha se ví všude</i>, takže není třeba, abychom o tom vůbec mluvili. Lidé sami vypravují, <i>jak jste nás přijali a jak jste se obrátili od model k Bohu</i>, abyste sloužili Bohu živému a skutečnému.	
Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své víře nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponižil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.	

➤ *S pomocí **kurzívou zvýrazněných** slov v jednotlivých citátech jste to jistě zvládli. ☺*

- Na závěr je třeba dodat, že v Pavlových epištolách toho naleznete mnohem víc. Budete-li je číst, ne vše vám bude jistě srozumitelné. Ale zároveň se některé právě probrané motivy neustále opakují; napříč všemi epištolami, znovu a znovu. A vy je teď už poznáte, protože znáte Pavlovo evangelium! ☺

Další epištoly

Církev v bouři

- Po smrti apoštola Pavla bylo křesťanství rozšířeno ve většině velkých měst Středomoří. Ale na různých ustláno rozhodně nemělo. V roce 64 rozpoutal římský císař Nero krvavé pronásledování křesťanů. Mnoho jich tehdy zahynulo v cirku roztrháno šelmami k pobavení publika. Mnoho jich bylo upáleno. A to vše mělo trvat až do roku 313, kdy císař Konstantin ediktem Milánským zrovnoprávnil křesťanské náboženství.
- Křesťanská církev řeší dva závažné problémy:
  - V obavě z pronásledování se mnoho křesťanů rozhodlo prostě otočit a víru v Krista zapřít.
  - V těžkých dobách se začali objevovat různí falešní proroci a kazatelé (říká se jim **heretici**), kteří všelijak překrucovali křesťanské učení. Tedy nic nového pod sluncem, vzpomeňme na Pavlův dopis Galatským. Ale Pavel již nežije, proto se obrany evangelia museli ujmout jiní.
- A tak se píše nové epištoly, které napomínají k věrnosti, vysvětlují křesťanské učení a formulují nová **vyznání** o Kristu. Jedno takové například znělo (1Tm 3,16):

*Byl zjeven v těle, ospravedlněn Duchem,
viděn od andělů, hlásán národům,
došel víry ve světě, byl přijat do slávy.*

- Aby noví pisatelé dodali váhu svým slovům, psali epištoly pod **pseudonymem**, tedy podepisovali je jmény křesťanských autorit jakými byli Pavel, Petr, Jakub či Juda.

Jménem Pavlovým

- Epištoly **Koloským** a **Efezským** jsou jakási „dvojčata“. *Heretici* v těchto dvou antických městech začali plést všechna náboženství dohromady. Přestali věřit, že k Boží záchraně stačí důvěřovat evangeliu. Začali se stranit veřejného života, zabývali se tajným učením (něco jakoby dnes řídili svůj život podle horoskopů a karet); měli zkrátka pocit, že oni jsou ti jediní křesťané, kteří *poznali* cestu k Bohu a *dosáhli dokonalosti*. Vzpomeňte na Pavlovu epištolu Filipským; je jasné, že Pavlovi žáci museli zasáhnout i nyní. Stejně jako Pavel navázali na starší hymnus o Kristu (*Ko 1,15-20*), tentokrát hymnus o jeho nadvládě nad všemi podobnými nesmysly a mocnostmi.
  - Ef 3,14-19

Srovnání Filipským a „dvojčat“

Hymnus ve Filipským	Hymnus dvojčat
Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své víře nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.	On je obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi - svět viditelný i neviditelný; jak nebeské trůny, tak i panstva, vlády a mocnosti – a všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. On předchází všechno, všechno v něm spočívá, on jest hlavou těla - totiž církve.

Proto ho Bůh vyvýšil nad vše a dal mu jméno nad každé jméno, aby se před jménem Ježíšovým sklonilo každé koleno - na nebi, na zemi i pod zemí- a k slávě Boha Otce každý jazyk aby vyznával: Ježíš Kristus jest Pán. (Fp 2,6-11)	On je počátek, prvorozený z mrtvých - takže je to on, jenž má prvenství ve všem. Plnost sama se rozhodla v něm přebývat, aby skrze něho a v něm bylo smířeno všechno, co jest, jak na zemi, tak v nebesích - protože smíření přinesla jeho oběť na kříži. (Ko 1,15-20)
a co na k tomu dodal Pavel	a co k tomu dodal „Pavel“
Nemyslím, že bych již byl u cíle anebo již dosáhl dokonalosti; běžím však, abych se jí zmocnil, tak jako se mne zmocnil Kristus Ježíš. Bratři, já nemám za to, že jsem již u cíle; jen to mohu říci: zapomínaje na to, co je za mnou, upřen k tomu co je přede mnou, běžím k cíli, abych získal nebeskou cenu, již je Boží povolání v Kristu Ježíši. (Fp 3,12-14)	Proto klekám na kolena před Otcem, od něhož pochází každý nebeský i pozemský rod, a prosím, aby se pro bohatství Boží slávy ve vás jeho Duchem posílil a upevnil 'vnitřní člověk' a aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích; a tak abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka: poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vši plností Boží. (Ef 3,14-19)

- *Hymny: Modře si podtrhejte věty, které mluví o Kristově pokoře, ponížení, oběti. Červeně si podtrhejte věty, které mluví o Kristově Božskosti, slávě atd. Která barva převažuje?*
- *Pavel: Do prázdných okének pod slova Pavlova a „Pavlova“ (jeho žáků) vyberte a napište jednu z následujících vlastností; tu, která se k ní více hodí:*

HRDOST

POKORA

- Kromě Druhého listu **Tesalonickým** napsali Pavlovi žáci ještě epištoly **Timoteovi** a **Titovi**. Také v nich se brání heretikům. Ti ve své nadřazenosti odmítali poslouchat církevní představitele (biskupy, presbytery a diáky). Epištoly se představitelů zastávají.

☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: Rozpor mezi Filipským a „dvojčaty“

- ❖ Zatímco Pavel vyznává, že dokonalosti ještě rozhodně nedosáhl a spoléhá na evangelium, jeho žáci se nebojí říci, že každý, kdo spoléhá na evangelium, již dokonalosti dosáhl. Ale jen a pouze vírou v evangelium, jen díky Kristu, nikoli díky nějakým tajným naukám!
- ❖ Zatímco Pavel spíše mluví o našem *vzkříšení* v budoucnosti, nebojí se jeho žáci říci, že díky víře v evangelium (jen a pouze) jsme k novému životu vzkříšení už teď (Ko 3,1).

K zapamatování:

- Vedle Pavlových epištol jsou v Novém zákoně i dopisy psané pod jeho jménem. Patří k nim **EFEZSKÝM, KOLOSKÝM, TIMOTEOVI** a **TITOVÍ**.
- V boji proti heretikům organizují církevní správu a obhajují evangelium, na které jsou hrdé, neboť jej není nutné kombinovat s dalšími naukami.

Jménem dalších

- V odporu vůči nadřazenosti *heretiků* pokračuje po epištolách Pavlových žáků také **Druhý list Petrův**. Ten je nejmladší knihou Nového zákona (byl napsán kolem roku 125) a nechal se inspirovat starším listem **Judovým**. Oba dopisy chtějí především povzbudit ty, kteří s heretiky nesouhlasí. Opakují proto často přibližně toto: „Až se jednou Kristus ujme vlády nad světem, ukáže se, kdo má pravdu.“ A do heretiků se nevybíravě (vzpomeňme, jak Pavel zuřil v listu Galatským) trefují i tím, že je obviňují z mravní zvrácenosti a žvástání (2P 2,18):

*Řeční prázdně a nabubřele a svádějí nezřízenými vášněmi ty,
kdo se právě vymaňují ze života v klamu.*

- Mluvili jsme o tom, že církev byla pronásledována. V obavě z pronásledování se mnoho křesťanů rozhodlo víru v Krista zapřít. K věrnosti je vyzýval **První list Petrův**.
  - 1P 3,13-17 *Nebojte se přiznat ke Kristu*
- Prostá víra v evangelium byla heretiky chápána jako nepostačující, a proto ji kombinovali s jinými naukami. Vedle toho se ale v církvi rozmohl i opačný nešvar. Víra v Krista začala být chápána jen jako slovní přiznání se, přitakání. A dál nic. Bohatí křesťané se chovali lakomě vůči chudým, víra jakoby neměla žádné praktické důsledky. Již u Pavla se víra projevovala *láskou* a dobrými skutky, jinak pravou vírou nebyla. Vzpomeňme na jeho hymnus lásky v Prvním listu Korintským, či přímluvu za uprchlého otroka v epištole Filemonovi. Právě **Jakubova** epištola chce toto opět zdůraznit.
  - Jk 2,14-18 *Víra bez skutků je mrtvá*
- Jak už sám její název napovídá, chce epištola **Židům** nově propojit víru v Krista s vírou židů, Starý zákon se zákonem Novým. Pro židy byla vyznání typu „Kristus je syn Boží“ nepřijatelná. Jak to tedy říci stejně a přitom nově? Epištola proto mluví o Kristu jako *veleknězi*. Velekněz v chrámu obětoval Bohu jednotlivá zvířata. Kristus místo toho obětuje svému Otci-Bohu vlastní život, a tím otevírá pro všechny a definitivně brány do chrámu nebeského. Kdo se rozhodne přijmout toto Boží pozvání, nalezne jednou v nebi odpočínutí. Podobně jako židé na příkaz Desatera každou sobotu odpočívají, tak může jednou každý odpočívat u Boha, v jeho blízkosti.
  - Žd 4,9-10 *Budete-li chtít, jednou spočínete u Boha*

☺ Pro ty, kdo chtějí vědět víc: Epištoly Jakubova a Židům jsou problematické

- ❖ **Jakubova epištola** sice neříká nic, co by nezdůraznil již Pavel, přesto si po jejím přečtení můžeme myslet: „Každého, kdo se ve svém životě chová svědomitě a koná dobré skutky, každého Bůh jednou zachrání.“ Jakub i Pavel by však asi dodali: „Jistě, ale musí o tu záchranu především stát! Základem je touha po Boží záchraně a víra evangeliu.“

- Pokusme se o ilustraci: „Je to, jako bychom šetřili peníze a přitom ignorovali cukrárnu na rohu, kde si za ně můžeme koupit spoustu dobrot. Peníze sice máme, ale k čemu, když jsme o sladkosti neprojevíli zájem a do cukrárny jsme ani nenahlédli? Kdybychom to učinili a rozhodli se vejít dovnitř, možná bychom byli překvapeni. Sladkosti by byly zadarmo a hodný cukrář by pouze s úsměvem ukázal na kasičku v rohu cukrárny, s nápisem: Dobrovolné příspěvky pro dětský domov. A řekl by: Zkuste něco přispět, nemáte-li, pak příště; uděláte mi tím radost ☺“

- *Vzpomenete si, jak jsme formulovali Pavlovo evangelium. Najděte si.*
- *V příběhu zkuste říci: co je obraz evangelia, Krista, dobrých skutků a Boží záchrany; není to snadný úkol, zkuste si to promyslet.*

❖ Epištola **Židům** zase používá termíny nekřesťanských nauk, které používali heretici. Vzpomeňme, kolik práce dá jiným epištolám, aby dodaly váhu a důstojnost evangeliu. A teď Jakub mluví spíše o skutcích a autor epištoly Židům zase používá heretický slovník. Navíc je přísný a nekompromisní; buď se teď hned rozhodneš stát křesťanem a budeš jím navždy, nebo máš smůlu.

- *Na příběhu cukrárny bychom mohli říci: Jakubovi jakoby šlo o peníze. Podle epištoly Židům má zase cukrárna otevřeno jen hodinu, dnes, právě teď. A pak šlus. Konec. Zavřeno. My ale víme, že cukrárna má otevřeno nonstop, dokud tu bude stát. Proč ale váhat? ☺*

❖ Obě epištoly se přes svůj poněkud jiný pohled dostaly do Nového zákona. V Bibli se často vypráví to samé trochu jinak (vzpomeňte na příběh o Pavlově obrácení). Bible zkrátka chce, abyste o víře především svobodně přemýšleli, sami si ji formulovali svými slovy. A zároveň si vzali ponaučení, na co si dát pozor, kde má křesťanské učení (evangelium) své hranice.

- *Zkuste se nyní stát heretiky. Zapojte fantazii. Napište do horní tabulky pár řádek, které by třeba odporovaly křesťanskému učení (evangeliu), pletly by do křesťanství jiná náboženství či věci, které s ním nesouvisí, říkaly by o Kristu nesmysly, vymýšlely by si pomluvy o křesťanech, nějak by překrucovaly to, co jsme si v minulých hodinách povídali; nebo by opakovaly, co špatného se o víře a křesťanech říká mezi lidmi dnes....*

Epištola .....

- *A nyní dejte svůj list svému sousedovi. Ať zkusí vaši herezi vyvrátit. Ať argumentuje jako křesťan. Ať třeba vysvětlí, v čem a proč se mýlíte. Ať napíše, v čem je jádro křesťanské zvěsti, jak zní evangelium. Ať se do vás pustí ostrými slovy a nic vám nedaruje. Ať vás třeba varuje, či vyhrožuje trestem. Ať vás prosí o změnu postoje. Ať se třeba obrací i na ty, kteří s herezí nesouhlasí (nebo souhlasí). Prostě, ať s tím něco udělá, ať napíše v pravdě novou biblickou epištolu.*
- *Oba listy můžete přečíst nahlas. V jakém duchu se nesla hereze. Byly to na první pohled nesmysly, nebo byly její pravdy přijatelné. Co o tom soudí jejich napravovatel a co ostatní?*
- *A co křesťanské epištoly? Byly ostré a našťvané, nebo spíš laskavé a smířlivé. Nabádaly nebo trestaly? Dalo se jim věřit? Přesvědčily heretika? A co ostatní? Dali byste je do Bible? Jsou aktuální, pomohly by jiným lidem ve správné orientaci?*

K zapamatování:

- **V Novém zákoně jsou dále epištoly PETROVY, JUDOVA, JAKUBOVA a ŽIDŮM. Z nich Druhá epištola Petrova je nejmladší knihou Bible.**
- **Tyto dopisy dodávají sílu v boji proti herezi (2.Petrova a Judova); vyzývají k věrnosti (1.Petrova); nabádají k dobrým skutkům (Jakubova). Epištola Židům vidí Krista jako velekněze, který přináší naději odpočinku v Boží náručí .**

Závěr:

Při hledání priorit konfirmační katecheze jsem se zabýval třemi jejími plnohodnotnými cíly: vědomým vyznáním, probuzeným zájmem (zkušeností) a faktickou (dogmatickou) znalostí. Pokusil jsem se teoreticky poukázat na jejich možné hranice a formou dotazníku jsem se snažil zjistit, nakolik je posledních dvou jmenovaných cílů mezi mladými lidmi dosaženo.⁸²

Zjistil jsem, že absolventi křesťanské katecheze mají vyšší míru zájmu o křesťanské výpovědi a jejich vztah k nim je veskrze kladný. Zdá se, že existenciálně-ontologické otázky si kladou ve vyšší míře, než jejich ostatní vrstevníci. Relevanci křesťanských výpovědí však chápou spíše v obecné rovině s jistou mírou povrchní znalosti. To se projevuje synkretickými tendencemi a v posledku paradoxně nezájmem o ty křesťanské výpovědi, s jejichž hloubku a obsahem se zřejmě dostatečně nekonfrontovali. Dá se říci, že obecný zájem o křesťanskou zvěst tak převažuje nad vědomím její jedinečnosti a specifčnosti.

Při zpracování konkrétního tématu jsem se proto rozhodl soustředit na detailnější seznámení s probíranou látkou. Byť cílem konfirmační katecheze není pouze faktická znalost, je zřejmě nutné právě tuto oblast dále rozvíjet. Výklad jsem se pokusil oživit mnoha úkoly, které s ním úzce souvisí a pomáhají jej dotvářet. Vyžadují však větší míru soustředění. Tímto směrem jsem směřoval svou krátkou práci s konfirmandy doposud a rád bych tak činil i nadále; je však jasné, že má případná další praktická zkušenost může stanovené priority do značné míry modifikovat.

---

⁸² Otázka vyznání jednak částečně splývá s oblastí zájmu, jednak je vhodné ji zjistit v rámci osobního rozhovoru.

Literatura:

Agenda českobratrské církve evangelické: Díl první. Liturgický poradní odbor synodní rady Českobratrské církve evangelické za předsednictví prof. ThDr. Josefa Smolíka. 1. vydání. Praha, 1983. 210 s.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona; Ekumenický překlad. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1979. 978 s.

BALDERMANN, Ingo. *Úvod do biblické didaktiky.* Beneš, Ladislav; Gallus, Petr; Kolář, Ondřej; Macek, Ondřej; Landová, Tabita. 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2004. 221 s.

FILIPÍ, Pavel. *Hostina chudých: Kapitoly o večeři Páně.* 1. vydání. Praha: Kalich, 1991. 158 s.

GILLIERON, Bernard. *Bible nespada z nebe: Strhující historie jejího zrození.* Keřkovský, Jan. 1. vydání. Třebenice: Mlýn, 1993. 127 s.

JONKER, Evert. *Aby se slovo dostalo ke slovu: podněty pro tvořivou katechezi.* Brodská, Rut. 1. vydání. Benešov: Eman, 2006. 134 s.

MRÁZEK, Jiří. *Bláznovství víry podle Jakuba: výklad Jakubovy epištoly.* 1. vydání. Jihlava: Mlýn, 2006. 121 s.

POKORNÝ, Petr. *List Efezským: Český ekumenický komentář k Novému zákonu.* 1. vydání. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze, 2005. 101 s.

POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona.* Praha: Vyšehrad, 1993. 333 s.

PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky II: Vývoj člověka od patnácti do třiceti let.* Praha: SPN, 1967.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství.* 1. vydání. Praha: Portál, 2002. 328 s.

REMEŠ, Prokop. Řekni mi, jaké náboženství volíš... In: *Homo religiosus, referáty z 111. klinicko-psychologického dne konaného 8. října 2001*, Českomoravská psych.společnost, 2002, str. 54-62.

Přílohy:

Znění dotazníku

škola:

věk:

pohlaví:

církevní příslušnost (jaká):

jiná náboženská příslušnost (jaká):

věříš v Boha:

1. V čem je podle tebe hlavní přínos křesťanství; proč je důležité jej rámcově znát?
  - a) Křesťanské náboženství poskytlo širokou základnu pro rozvoj evropského umění a literatury. Znalost křesťanské symboliky a biblických příběhů je podstatná pro správné pochopení evropského umění.
  - b) Křesťanské etické důrazy vedou k dobrému soužití mezi lidmi a k harmonickému sociálnímu státu.
  - c) Víra v Boha chrání člověka před zoufalstvím ze zla, které na Zemi páchá, a dává naději v záchranu.
  - d) Křesťanství je překonaná věc.
2. Biblické Desatero jako soubor příkazů k dobrému soužití mezi lidmi a ke správnému vztahu k Bohu:
  - a) je stále v platnosti, všichni lidé by jej měli i nadále dodržovat
  - b) jeho část, týkající se vztahů mezi lidmi, má i nadále pro všechny platnost jako určitý etický kodex; ostatní je nepodstatné
  - c) jeho platnost je omezena pouze na lidi, kteří se hlásí k židovství či křesťanství
  - d) je věcí překonanou a nepotřebnou pro kohokoliv
  - e) je ve své podstatě obsaženo ve svědomí každého člověka
3. Ježíš Kristus vstal z mrtvých:
  - a) jako důkaz, že Bůh má vládu i nad smrtí
  - b) protože dokázal žít příkladným životem bez hříchu a plnit Boží přikázání
  - c) protože nebyl úplně mrtvý; jedná se o vědecky vysvětlitelný případ
  - d) nevstal z mrtvých; zpráva o zmrtvýchvstání je pouhým mýtem
4. Ježíš Kristus byl:
  - a) jeden z mnoha „svatých“ mužů světových náboženství
  - b) pouze člověk, historická postava
  - c) Bůh, který sestoupil na zem do lidského těla, aby učil novému a pravému náboženství
  - d) Bůh, který se narodil jako člověk, aby jako člověk zemřel
5. Nauka o převtělování duší:
  - a) je neslučitelná s křesťanským náboženstvím
  - b) je neslučitelná pouze s původní vizí křesťanství
  - c) může dnes křesťanství obohatit
  - d) nevím

6. Boží království:

- a) je pozitivním zakončením lidských dějin
- b) je posmrtnou odměnou pouze pro křesťany
- c) je nenaplnitelnou utopíí
- d) mi nic neříká

7. „Dvojpříkázání lásky“ ve své podstatě shrnuje Kristovo etické učení. Zkus napsat, koho že to Kristus přikazuje milovat:

8. Která z následujících výpovědí je ti nejbližší (chceš-li, zatrhni více možností):

- a) Bůh neexistuje; lidský rozum a stoupající úroveň lidského vědění vedou jasně k tomuto poznání.
- b) Celý život je utrpení, jsme v zajetí vlastního těla, vlastních potřeb a pudů. Jediná možnost, jak z tohoto kruhu utrpení vyjít, je cesta vnější i vnitřní sebepoznání. Tuto cestu je třeba poznat.
- c) Bůh řekl Mojžíšovi: „Jsem, který jsem“.A pokračoval: „Řekni Izraelcům toto: JSEM posílá mě k vám... Posílá mě k vám Bůh vašich otců, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův.“
- d) Pod hvězdným nebem; ve vytržení nad západem slunce; v úžasu nad řádem světa; v kráse přírody a celého stvoření poznávám Boha lépe, než v jakékoliv knize.
- e) Ježíš odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život... Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce.“
- f) Bůh je jedinečný, Bůh sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikoho, kdo je mu roven. Vyznávám, že není božstva kromě Boha.
- g) Jsem přesvědčen o tom, že existuje ještě mnoho světů mimo naše současné poznání, že lidé nejsou jedinými rozumnými bytostmi ve vesmíru. Ale až bude bez problému naše komunikace s jinými rozumnými bytostmi v rámci vesmíru, všechny záhady minulosti nám budou vysvětleny a všechny naše otázky zodpovězeny.

9. Chcete-li, můžete se vyjádřit k daným otázkám (či jejich tématu) blíže:

Děkujeme za váš čas i za vaši upřímnost.

otáz	odp.	EA %			odp.			
1	a	47			a	65		
	c	20			b	12		
	b	7			c	12		
	d	0			d	12		
	w	27	b,c	13				
			a,c	13				
2	e	53			e	65		
	c	7			c	12		
	a	0			a	6		
	b	0			b	0		
	d	0			d	0		
	x	7			x	6		
	w	33	b,e	13	w	12	b,e	6
			a,e	13			b,c	6
			a,b	7				
3	a	73			b	29		
	d	20			a	18		
	b	7			d	12		
	c	0			c	6		
					x	6		
					w	29	a,b	18
							a,d	6
						b,d	6	
4	c	47			a	41		
	a	33			b	24		
	d	13			c	18		
	b	0			d	18		
	w	7	a,d	7				
5	c	47			d	35		
	d	33			a	24		
	a	7			c	24		
	b	7			b	18		
	x	7						
6	a	60			b	24		
	b	13			a	18		
	c	13			d	18		
	d	0			c	12		
	x	13			x	6		
					w	24	a,b	12
							c,d	6
							b,c,d	6
8	g	60			g	53		
	b	33			d	29		
	d	27			a	18		
	e	20			b	12		
	c	7			f	12		
	a	7			c	0		
	f	7			e	0		

Tabulka výsledků dotazníku

Vysvětlivky:

a-f...zaškrtnuté odpovědi

x.....žádná odpověď

w....zaškrtnuto více odpovědí,
doplněno kombinacemi tohoto
případu

číselné hodnoty vyjadřují vždy
zaokrouhlený procentuelní podíl
z celkového počtu žáků ve třídě

Otázka č.7 je zpracována zvlášť.

Zastoupení žen na EA: 67%

Zastoupení mužů na EA: 33%

Zastoupení žen na GY: 47%

Zastoupení mužů na GY: 47%

Neudalo na GY: 6%

